

PM 2021:07

En omvärldsanalys av statliga stöd under pandemin

En kartläggning och analys av statliga insatser i Danmark, Finland, Storbritannien och Tyskland

Dnr: 2021/5

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser

Studentplan 3, 831 40 Östersund

Telefon: 010 447 44 00

E-post: info@tillvaxtanalys.se

www.tillvaxtanalys.se

För ytterligare information kontakta: Ulrica Löfstedt

Telefon: 010-447 44 75

E-post: ulrica.lofstedt@tillvaxtanalys.se

Förord

Tillväxtanalys har regeringens uppdrag att analysera och utvärdera statens insatser för att stärka Sveriges tillväxt och näringslivsutveckling. Syftet med den kunskap som vi utvecklar är att den ska användas för att effektivisera, ompröva och utveckla politiken. Vi utvecklar även analys- och utvärderingsmetoder.

Coronakrisen är på flera sätt en speciell händelse. Till skillnad från andra ekonomiska nedgångar i modern tid har den sitt ursprung i en pandemi. De statliga insatserna riktade mot svenska företag har också varit ovanligt omfattande.

Det är viktigt för beslutsfattare att dra lärdomar och bygga upp kunskap från hanteringen av den nuvarande krisen så att förbättringar kan göras inför en eventuell ny kris av liknande slag. Som en del i ett lärande gav regeringen i 2021 års regleringsbrev Tillväxtanalys i uppdrag att påbörja en strukturerad uppföljning och utvärdering av de ekonomiska stöden riktade till företagen med anledning av coronapandemin.

Den här omvärldsanalysen av statliga stöd under coronapandemin utgör en delstudie i Tillväxtanalys regeringsuppdrag "Uppföljning av stöd till näringslivet med anledning av den pågående pandemin". Studien är skriven av Carly Melissa Smith, Gröndörren AB på uppdrag av Tillväxtanalys.

Östersund i juni 2021

Sverker Härd, gd, Tillväxtanalys

Innehållsförteckning

Förord	2
Sammanfattning	6
Likheter och skillnader mellan länderna.....	6
Summary	9
1. Inledning.....	12
1.1 Bakgrund.....	12
1.2 Avgränsningar.....	12
1.3 Metod.....	12
1.4 Disposition	12
2. Europeiska unionen	13
2.1 Statsstödsregler – tillfälliga ändringar	13
2.2 Villkor för stödinsatserna.....	15
3. Danmark	17
3.1 Coronapolitiken och ekonomiska läget.....	17
3.2 Stöd till näringslivet under pandemin	18
3.2.1 Permittering.....	19
3.2.2 Bidrag till företagare	20
3.2.3 Bidrag avseende fasta kostnader	20
3.2.4 Lån	21
3.2.5 Kreditgarantier för företag	22
3.2.6 Rekapitaliseringsstöd	23
3.2.7 Skattelättnader & uppskov	23
3.3 Utvärderingar	24
4. Finland	25
4.1 Coronapolitiken och ekonomiska läget.....	25
4.2 Stöd till näringslivet under pandemin	26
4.2.1 Korttidsarbete.....	26
4.2.2 Inkomstbidrag till företagare	27
4.2.3 Bidrag avseende fasta kostnader	28
4.2.4 Lån	28
4.2.5 Kreditgarantier.....	28
4.2.6 Finansiering för forskning, innovation och utveckling	29
4.2.7 Rekapitaliseringsstöd	30

4.2.8	Skattelättnader & uppskov.....	30
4.3	Utvärderingar.....	30
5.	Storbritannien.....	32
5.1	Coronapolitiken och ekonomiska läget.....	32
5.2	Stöd till näringslivet under pandemin.....	33
5.2.1	Permittering och sjukskrivning.....	34
5.2.2	Lönebidrag för egenföretagare.....	35
5.2.3	Kommunala företagsbidrag.....	36
5.2.4	Lånegarantier - SMF.....	37
5.2.5	Lånegarantier – Stora företag.....	37
5.2.6	Finansiering för innovativa företag.....	38
5.2.7	Rekapitalisering.....	38
5.2.8	Skattelättnader & uppskov.....	38
5.3	Utvärderingar.....	39
6.	Tyskland.....	41
6.1	Coronapolitiken och ekonomiska läget.....	41
6.2	Stöd till näringslivet under pandemin.....	42
6.2.1	Korttidsarbete.....	42
6.2.2	Bidrag till företag och företagare.....	44
6.2.3	Lånegarantier.....	45
6.2.4	Rekapitaliseringsstöd.....	46
6.2.5	Skattelättnader & uppskov.....	46
6.3	Utvärderingar.....	47
7.	Översikt av stödinsatserna.....	48
8.	Sammanfattning och reflektion.....	54
8.1	Restriktioner och insatserna.....	54
8.2	Selektivitet och flexibilitet.....	55
8.3	Kompetensutveckling.....	57
8.4	Innovation och grön omställning.....	59
8.5	Uppföljning och utvärdering.....	61
	Referenser.....	63
	Intervjuer/E-postkorrespondens.....	63
	Danmark.....	63
	Finland.....	63
	Storbritannien.....	64

Tyskland	64
Bilagor: Stödinsatser anmälda till och godkända av EU kommissionen.....	65
Danmark	65
Finland	67
Tyskland	67
Storbritannien	69

Sammanfattning

Studien omfattar en kartläggning och analys av statliga stöd till näringslivet med anledning av coronapandemin i Danmark, Finland, Storbritannien och Tyskland. Kartläggningen bygger på material från myndigheters hemsidor och bearbetning av officiell statistik. Vi har även intervjuat personal vid svenska ambassader och Business Sweden och representanter från de studerade ländernas myndigheter, universitet och näringsliv.

Syftet med studien är att ge inspel till överväganden kring Sveriges fortsatta utformning av stöden.

Likheter och skillnader mellan länderna

Vi ser en tydlig koppling mellan restriktioner för att begränsa smittspridningen och stödet till näringslivet i samtliga studerade länder. Länderna har generellt sett riktat bidragen till företag inom branscher som har omfattats av näringsförbud eller vars verksamheter kraftigt har inskränkts. Generellt sett är det den kundnära tjänstesektorn som har drabbats allra hårdast. I Storbritannien har små och medelstora företag (SMF) kunnat söka bidrag enligt schablonmässiga belopp som har satts utifrån graden av nedstängning. I Danmark, Finland och Tyskland har bidrag beräknats baserat på företagets fasta kostnader, men Tyskland gav dessutom ett större bidrag till restaurang-, hotell- och nöjesbranschen under de hårda nedstängningarna i november och december 2020. Dessa baserade sig på företagets tidigare omsättning.

Generellt sett har de olika stöden objektiva kvalificeringskriterier såsom krav på en viss omsättningsminskning eller branschtillhörighet. Detta eliminerar selektiviteten, det vill säga myndigheternas möjligheter att bestämma vilka enskilda företag som ska ges bäst förutsättningar att klara krisen. Nackdelen med kvalificeringskriterierna är att de är trubbiga. De ger också företag som inte hade behövt stödet möjligheter att ta del av det. Det finns flera exempel på icke selektiva insatser för att stärka företagets likviditet under pandemin. Exempel på sådana generella stöd inkluderar skattenedsättningar och räntefritt anstånd. Vi ser sådana selektiva insatser i olika former i samtliga studerade länder.

De stora likheterna mellan stöden kommer sig av möjligheten att fatta beslut om tillfälliga ändringar av EU:s statsstödsregelverk. Det första ändringsbeslutet kom i mars 2020. Där underströk Kommissionen att tonvikten skulle ligga på att använda statliga garantier för att stödja näringslivet genom privata finansiella institut, något som skulle garantera mer kommersiellt sunda beslut. Under tiden ser vi en glidning där staten har tagit ett ökande ekonomiskt ansvar och en större risk. Finland och Tyskland som tidigare främst erbjudit lånegarantier, introducerade statliga företagslån. Både Tyskland och Storbritannien erbjöd statsgarantier på upp till 100 procent av lånebeloppet. I Tyskland och Finland har företagets självrisk för permittering tagits bort och i Storbritannien introducerades en självrisk först efter att programmet hade löpt i över ett år. Det har väckts en debatt om de så kallade spökjobben som subventioneras statligt men som möjligen inte kommer att finnas kvar utifrån affärsmässiga grunder. En relevant fråga är huruvida ekonomin bara har satts på paus och allt kommer att återgå till hur det var

innan pandemin eller om vi kommer att se bestående ändringar i våra konsumtionsmönster.

Med det ökade statliga åtagandet finns det en risk att företagen undviker att göra grundade överväganden för sin verksamhet post-corona. Genom att kräva företagen på en självrisk kan risken minimeras. Självrisken kan vara i form av en andel av fasta kostnader som inte täcks av de statliga bidragen, en viss procent av tillåtna arbetstagarers löner och socialavgifter eller att lånegarantier endast täcker en viss andel av lånebeloppet. Företagen står då för resterande del.

I samtliga fyra studerade länder ser vi en växelverkan mellan kontroll och korruptionsbekämpning å ena sidan och snabbhet och begränsad administrativ börda för företagen å andra sidan. Länderna har tillämpat olika strategier. Danmarks strategi har varit snabbare utbetalning av bidrag för att täcka företagens fasta kostnader vid större självrisk. Tyskland har betalat ut halva beloppet i direkt anslutning till ansökan i de fall ansökan har gjorts av en revisor. En granskning av det brittiska permitteringsstödet och ett av lånegarantiprogrammen visade att de hade drabbats av bedrägerier, vilket ledde till åtstramningar. Att begränsa bonusar och ersättning till företagsledningar samt aktieutdelningar har fram för allt använts som strategi när staten har gått in som ägare i företag genom rekapitaliseringsprogrammen. Så har i regel inte varit fallet för stöden i form av bidrag och permitteringar, något som har skapat debatt på flera håll.

Krisen kan både stimulera innovation och strukturomvandling (om företagen söker nya sätt att leverera sina varor och tjänster) och bromsa den. Eftersom krisen har blivit alltmer långvarig har de drabbade företagens ekonomi försämrats under en längre period till följd av förluster/låga vinster och ökad skuldsättning genom de många coronalånen. Detta medför en rejäl risk i uteblivna eller förskjutna investeringar i innovation och FoU samt kompetensutveckling av personalen. Företagen kan behöva prioritera amorteringar eller anamma en strategi för att överleva med hjälp av olika stöd, men utan utveckling, en så kallad zombifiering. Ett annat alternativ är en kraftig ökning i antalet konkurser framöver. Storbritannien, som framför allt gett stöd i form av lånegarantier, riskerar att få bära stora kostnader i framtiden.

Det är viktigt att notera att de senaste årens expansiva finans- och penningpolitik har också verkat som ett stöd till näringslivet under pandemin. Den låga räntan gör det lättare för företagen att bära en ökad skuldsättning. Ränteläget, tillsammans med centralbankernas tillgångsköp, stimulerar privata investeringar i företag.

Danmark utmärker sig som det enda landet i studien som har infört ett icke-selektivt innovationsstöd. FoU-skatteavdraget har tillfälligt höjts till 130 procent under 2020–2021. Samtliga studerade länder har infört skattelättnader i syfte att stimulera kapitalinvesteringar genom skatteavdrag eller möjlighet till snabbare avskrivningar. Dessa kan potentiellt också vara positiva för innovation. Finland införde tidigt under pandemin subventionerade statliga lån till innovationsprojekt.

Utöver finansiella stöd till företag har regeringarna i Finland, Storbritannien och Tyskland beslutat om tillfälliga ändringar i konkurslagstiftningen som ger företag förlängd tidsfrist att hantera skulder.

IMF påtalar risken att de snabbt införda, omfattande stödprogrammen under coronapandemin är sårbara för bedrägerier. De rekommenderar länderna att "behålla kvitton", det vill säga att föra noggranna register över vilka som har fått stöd. Ett sådant register är också viktigt för att ge tillgång till de mikrodata som behövs för att genomföra en kvalificerad effektutvärdering, studera programmens samhällsekonomiska effektivitet och dra lärdomar inför framtida kriser. Arbeta med att utvärdera effekterna av coronastöden pågår redan i Finland och förbereds i Storbritannien och Danmark

Summary

This study maps the state subsidies to firms during the coronavirus pandemic in Denmark, Finland, the UK, and Germany. It is based upon material from government agencies' home pages and official statistics. Interviews were also conducted with staff at Swedish embassies, Business Sweden, as well as government agencies, researchers, and representatives of the business community in the countries studied. The aim is to analyse and learn from the various considerations that were taken in the design of the subsidies.

A clear relationship can be observed between the subsidies implemented and the restrictions put in place to stop the spread of the coronavirus. Grants have generally been offered to firms in branches that have been subject to closures or considerable restrictions due to health regulations. Firms in the customer service sector have been the hardest hit. In the UK, SMEs have been able to apply for grants following a fixed scale related to the extent of restrictions or lockdown conditions. The levels of grants in Denmark, Finland, and Germany have been based upon firms' fixed costs, although in Germany firms within the hospitality sector were able to receive grants based upon the previous year's turnover during the lockdown in November and December 2020.

In general, there have been objective eligibility criteria for the various subsidies, such as a minimum decrease in turnover or for specifically affected branches. In this way, government agencies have not had a role to play in determining which individual firms are given the best resources to survive the crisis. However, a disadvantage with this method is that the eligibility criteria are blunt and allow allocations to firms that would not have needed the subsidies. There are a number of examples of non-selective measures to strengthen firms' liquidity during the pandemic. Examples include tax reductions and interest-free tax deferrals, measures which have been implemented in all the countries studied.

There are many similarities among the subsidies offered in the different countries, which can be attributed to the fact that they were made possible by temporary amendments to the EU's state aid rules. In the first amendment of March 2020, the Commission maintained that emphasis should be on supporting firms through private financial institutions by granting state loan guarantees. This was to ensure more commercially sound decision making. Over time, however, the state has been taking on more economic responsibility and greater risks. Public corona loans were introduced in Finland and Germany, where loan guarantees were previously the norm. State guarantees for up to 100% of firms' loans have been offered in both Germany and the UK. In Germany and Finland, firms' deductibles in the furlough schemes have been temporarily lifted, and in the UK a deductible was first introduced a year into the furlough scheme. This has sparked discussion about "ghost jobs", jobs that continue to exist due to state subsidies, but that may not be needed in the future economy. Has the pause button been pushed on the economy, and will things return to the way they were before the pandemic? Or have there been permanent changes to our consumption patterns?

With the increasing public commitment comes a risk that firms are not forced to carefully consider whether they have a credible plan for their business post-corona, or whether each furloughed job/employee will be needed after the crisis. Including a deductible for

firms is a way to reduce these risks. A deductible can be in the form of a percentage of fixed costs not covered by grants, a percentage of employees' wages or social security contributions, or that loan guarantees only cover a part of loans taken. The firms are then responsible for bearing the remaining costs or risks.

In all four countries, we can observe a balancing act between oversight and anti-corruption, on the one hand, and swiftness and limiting administrative burden on firms, on the other hand. The countries have used various strategies to deal with this. In Denmark, firms were able to receive grants for fixed costs more quickly if they accepted a higher deductible and in Germany half of the amount applied for could be granted upon application if filed by a third-party accountant. The inspection report concerning the furlough scheme and one of the loan guarantee schemes in the UK found that they had been subject to fraud. This led to stricter controls. Limitations concerning bonus payments and management's remunerations as well as dividends have primarily been put in place when the state has bought equity through recapitalisation schemes. This has not been the case for state grants and the various furlough schemes, which has led to controversy.

The pandemic can stimulate innovation and structural change (if firms look for new ways to deliver their goods and services) or it can be an obstacle. As the crisis has become longer, the affected firms' financial situation has worsened over a longer period due to losses/low profits and increased debt through the many corona loan schemes. This brings with it a serious risk of limiting future investments into innovation and R&D as well as developing employees' skill sets, or that they are deferred. Firms may need to prioritise paying off debt or they may adopt a strategy where they survive with the help of various subsidies but do not develop, a so-called zombification. Another alternative result is that there will be a major increase in bankruptcies in the future. In that case governments, such as in the UK, that have primarily provided support to firms in the form of loan guarantees may have to bear substantial costs in the future.

It is also important to note that the past several years' expansive fiscal and monetary policy has also served as a support for business during the pandemic. Low interest rates have made it easier for firms to bear increased debt. This, together with central banks' assets purchases, has also stimulated private investments in firms.

Denmark is the only country in the study that has implemented a non-selective innovation subsidy. The R&D tax deduction has been temporarily raised to 130% for the years 2020-2021. All the countries in the study have implemented tax incentives for capital investments - through deductions or accelerated depreciation. This can also potentially be positive for stimulating innovation. Early on during the pandemic, Finland introduced soft state loans to firms for innovation projects.

Aside from the various financial subsidies to firms to mitigate the economic effects of the pandemic, governments in Finland, the UK, and Germany have introduced temporary amendments to insolvency legislation, giving firms more time to address debts.

The IMF calls attention to the risk that the large and rapidly introduced subsidy programmes can be vulnerable to fraud. Countries are recommended to "keep the receipts", in other words, to maintain detailed records of which firms have received support. Such records are also an important source of microdata necessary for carrying

out qualified impact evaluations, to study the economic effects of programmes, and to identify lessons of relevance for future crises. An evaluation of the subsidies has already begun in Finland, and preparations are under way in the UK and Denmark.

1. Inledning

Lärande är en viktig del i utveckling av en effektiv näringspolitik. Eftersom praktiskt taget alla världens ekonomier står inför likartade utmaningar till följd av pandemin, är det särskilt intressant att studera andra länders insatser för att stödja sitt näringsliv genom krisen.

1.1 Bakgrund

I regleringsbrevet för 2021 gav regeringen Tillväxtanalys i uppdrag att utvärdera ett antal statliga åtgärder riktade till näringslivet med anledning av den pågående Covid-19-pandemin. Under året ska myndigheten påbörja en strukturerad uppföljning och utvärdering av stödets sammanlagda effekter på företagen.

1.2 Avgränsningar

Sverige är en liten, öppen ekonomi med ett näringsliv som är djupt integrerat i globala värdekedjor. Studien har därför inriktats på Sveriges största handelspartners och vars näringsliv är tätt sammanflätat med det svenska: Danmark, Finland, Storbritannien och Tyskland. Kartläggningen har vidare avgränsats till statliga insatser riktade till enskilda företag.

1.3 Metod

Studien omfattar dokumentstudier, intervjuer och bearbetning av officiell statistik. Följande moment har ingått:

1. Bearbetning av ländernas officiella statistik om ekonomin, sysselsättningen och smittspridningen
2. Kartläggning av stödinsatserna baserad på information tillgängliga via officiella webbsidor
3. Intervjuer med personal vid svenska ambassader och Business Sweden i de berörda länderna
4. Skriftliga och muntliga intervjuer med myndighetspersoner, näringslivsrepresentanter och forskare i länderna
5. Genomgång av identifierade uppföljningar och utvärderingar

1.4 Disposition

Rapporten börjar med en översikt i kapitel 2 av de tillfälliga ändringarna av EU:s statsstödsregler, något som har möjliggjort många av ländernas riktade näringspolitiska insatser under pandemin. Kapitel 3–6 inleds med en översikt av ländernas coronapolitik och ekonomiska utveckling under pandemin, följt av en beskrivning av de olika näringspolitiska insatserna och avslutas med en sammanfattning av gjorda och planerade utvärderingar. En tabell med översikt av de olika stödformerna finns i kapitel 7. I kapitel 8 diskuteras olika överväganden i designen av insatserna och hur de kan tänkas påverka bland annat innovation och kompetensförsörjning. Andra frågor som berörs är graden av koppling mellan restriktionerna och de genomförda insatserna, fördelningen mellan bidrag kontra lån, samt växelverkan mellan flexibilitet för företagen och korruptionsbekämpning.

2. Europeiska unionen

EU:s riktlinjer har stor påverkan på utformningen av de näringspolitiska insatserna i medlemsstaterna. Statsstödsreglerna syftar till att säkerställa en jämn spelplan för företag som verkar på den inre marknaden. Många av de stöd som t.ex. Tillväxtverket och Vinnova tillhandahåller regleras av de minimis-förordningen och är s.k. försumbara stöd. För att bidra till att de olika medlemsstaternas stöd till företagen med anledning av coronapandemin inte snedvrider konkurrensen har EU beslutat om tillfälliga regeländringar. Kommissionen uppger att målet med insatserna är att företagen antingen ska kunna fortsätta med sin verksamhet eller pausa den utan att påverka sina tillväxtnöjligheter på sikt. Regelverket har ändrats flera gånger under pandemin för att möjliggöra nya stödformer. Det gäller för samtliga 27 medlemsstater; det gällde även för Storbritannien fram till 31 december 2020. Dessa tillfälligt tillåtna stöd som riktas mot företag drabbade av smittspridningen eller restriktioner för att begränsa smittspridningen räknas inte till de minimis-kvoten, där taket i normalfallet är €200 000 per företag över en treårsperiod.

2.1 Statsstödsregler – tillfälliga ändringar

EU-kommissionen beslutade om tillfälliga ändringar av statsstödsreglerna 19 mars 2020 och ett antal tilläggsbeslut har fattats under pandemin; se tabell 1. De flesta ändringarna gällde ursprungligen till och med 31 december 2020, men förlängdes senare till 30 juni 2021 och därefter till 31 december 2021

Tabell 1 Översikt av tillfälliga ändringar till statsstödsreglerna m.a.o. pandemin

Beslutsdatum	Typ av stöd som beviljats
20 mars 2020 ¹	Bidrag eller skattelättnader tillåts upp till €800 000 per företag ²
	Statliga garantier för företagsutlåning genom privata kreditinstitut
	Offentliga och privata lån med subventionerade räntor
	Kortsiktiga exportkreditgarantier till lågriskländer tillåts
3 april 2020 ³	Bidrag till FoU med anknytning till coronaviruset
	Bidrag och garantier till testningsanläggningar för life science-produkter för hantering av coronavirus
	Bidrag och garantier till produktion av produkter för bekämpning av coronavirus
	Uppskov på skattebetalningar och anstånd med arbetsgivares socialförsäkringsavgifter
	Lönesubventioner för anställda hos företag som drabbats hårdast
8 maj 2020 ⁴	Rekapitalisering av företag genom tillskott av ägarkapital och efterställda skulder
29 juni 2020 ⁵	Alla mikro- och småföretag blir stödberättigade
	Statligt rekapitaliseringsstöd görs mer förmånligt om privata aktörer saminvesterar
13 oktober 2020 ⁶	Bidrag på upp till €3 miljoner för att täcka fasta kostnader i företag med minst 30% minskad omsättning
31 december 2020 ⁷	Taket för bidrag höjs till €1,8 miljoner per företag ⁸
	Taket för täckning av fasta kostnader höjs till €10 miljoner per företag
	Stöd i form av garantier, lån och återbetalningsskyldiga förskott får omvandlas till bidrag på upp till €1,8 miljoner

¹ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/jobs-and-economy-during-coronavirus-pandemic/state-aid-cases_sv#tgrder-p-statsstodsomrdet

² 120 000 euro för fiske och vattenbruk, 100 000 euro för primärproduktion inom jordbruk

³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_20_570

⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_20_838

⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_20_1221

⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_20_1872

⁷ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_21_261

⁸ €225 000 för primärproduktion och €270 000 för vattenbruk och fiske

2.2 Villkor för stödinsatserna

För samtliga tillåtna stödtyper gäller det att företaget inte ska ha befunnit sig i svårigheter (enligt gängse definition inom EU) redan 31 december 2019, utan hamnat i svårigheter därefter till följd av Covid-19. För SMF som ännu inte hade funnits på marknaden i tre år den 31 december 2019 räcker det att företaget inte var föremål för insolvensförfaranden vid det datumet; övriga kriterier för företag i svårigheter tillämpas inte. Sedan 29 juni tilläts stöd till alla mikro- och småföretag, även om de befann sig i ekonomiska svårigheter⁹ redan 31 december 2019, i syfte att stödja nystartade och innovativa företag.

För *bidrag, återbetalningspliktiga förskott, skatte- och avgiftslättnader* gäller det att insatsen eller stödprogrammet ska ha en uppskattad totalbudget.

När det gäller stöd till utlåning till företag genom *statliga garantier och räntesubventioner på privata och offentliga lån* är syftet att bistå företag som har hamnat i likviditetsproblem; lånen ska täcka behov av rörelsekapital eller finansiera investeringar. Kommissionen förtydligar att syftet inte är att stödja finanssektorn utan att stödja företagen inom den reala ekonomin genom finanssektorn. De företag som får del av stödet får inte vara en bank eller annat finansiellt institut. Långgivaren ska kunna påvisa att nyttan av de statliga insatserna tillfaller låntagaren genom t.ex. större lån, mer riskfyllda portföljer, lägre krav på säkerhet, lägre ränta eller premier. Det ställs vidare krav på att förfallotiden för lån till SMF förlängs utan tillkommande avgifter. Förfallotiden ska kunna vara upp till 6 år.

Inom ramen för stödinsatsen får företag låna upp till två gånger sin årliga lönekostnad inklusive sociala avgifter (inklusive inhyrda konsulter löner) under 2019, eller 25% av den årliga omsättningen 2019, eller ett belopp motsvarande dess uppskattade likviditetsbehov under de kommande 18 månaderna (SMF) eller 12 månaderna (stora bolag). Garantiandel får inte överstiga 90% (om förluster delas proportionellt mellan staten och kreditgivaren) eller 35% om staten tar ansvar för förlusten i första hand.¹⁰ Kommissionen har satt miniminivåer för garantipremier och räntan på lån som är olika för SMF respektive stora bolag.

De tillfälliga ändringarna till statsstödsreglerna som tillåter statliga *exportkreditgarantier* för affärer med korta krediter (kortare än 24 månader) till lågriskländer förlängdes från slutet av 2020 till och med juni 2021 i skrivande stund. Som lågriskländer ingår förutom EU-medlemsstaterna även Australien, Island, Japan, Kanada, Nya Zeeland, Norge, Schweiz, USA och Storbritannien.¹¹ I vanliga fall anses dessa risker vara marknadsmässiga. I dagsläget är alla länder tillfälligt borttagna från listan över marknadsmässiga risker.¹² Ansvarig aktör i Tyskland är Hermes på uppdrag av Bundesministerium für Wirtschaft und Energie; i Storbritannien UK Export Finance

⁹ Med undantag av företag som omfattas av insolvensförfaranden, som har mottagit undsättningsstöd som inte har återbetalats eller som omfattas av en omstruktureringsplan enligt reglerna om statligt stöd

¹⁰ 90 % of the loan principal where losses are sustained proportionally and under same conditions, by the credit institution and the State; or ii. 35 % of the loan principal, where losses are first attributed to the State and only then to the credit institutions (i.e. a first-loss guarantee)

¹¹ <https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Pressemitteilungen/2020/10/20201015-eu-ausnahmeregelung-fuer-die-absicherung-von-exportgeschaeften-verlaengert.html>

¹² https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/jobs-and-economy-during-coronavirus-pandemic/state-aid-cases_sv#std-till-marknaden-fr-offentlig-kortsiktig-exportkreditfrskring

(UKEF), i Danmark Atradius, Coface, Euler Hermes och Tryg Garanti på uppdrag av EKF Danmarks Eksportkredit; i Finland Finlands Exportkredit Ab inom det statliga bolaget Finnvera.

Statlig *rekapitalisering* av företag (genom aktieköp eller konvertibla obligationer) tillåts fr.o.m. 8 maj 2020. Stödet får vara i längst 6 år för börsnoterade företag och 7 år för övriga företag. En bedömning ska göras av företagets betydelse för bl.a. sysselsättning innan staten investerar. Det finns regler som begränsar ledningens ersättning och utbetalning av bonusar, samt aktieutdelningar till dess att minst 75% av stödet återbetalats. 29 juni gjordes villkoren för statligt rekapitaliseringsstöd mer förmånligt (v.g. aktieutdelningar och ersättning till ledningen) om privata investerare går in med minst 30% av det nya kapitaltillskottet.

Bidrag för att täcka *företagens fasta kostnader* är en ny stödform som införts under pandemin. Den gör det möjligt för medlemsländerna att stötta företag som på grund av coronabrottet har haft en minskad omsättning på minst 30 % under den stödberättigande perioden jämfört med samma period 2019. Stödet ska bidra till att täcka en del av stödmottagarnas fasta kostnader som inte täcks av deras intäkter, upp till ett högsta belopp på €10 miljoner per företag.¹³

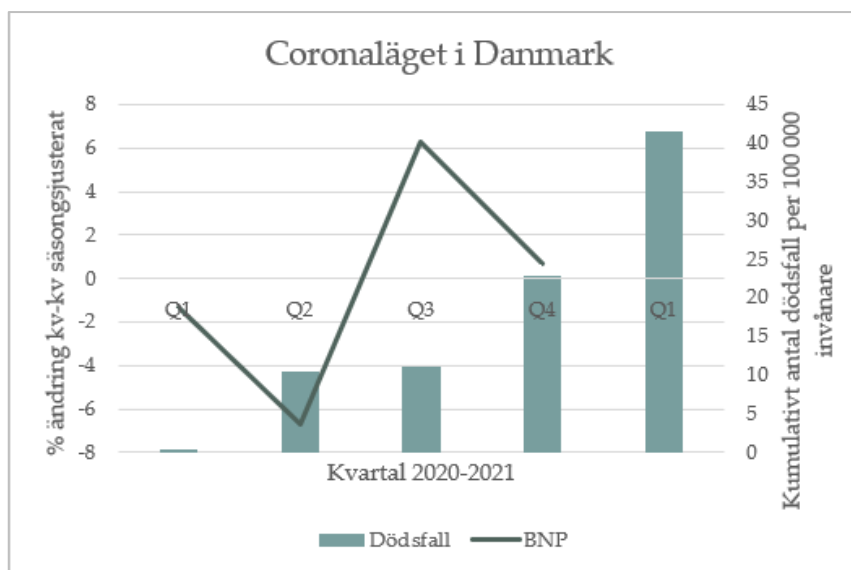
¹³ De stödberättigande fasta kostnader inkluderar följande: lokalhyra, leasing, nödvändigt underhåll (t.ex. sotning och kloakrensning), el- och uppvärmningskostnader, nödvändig städning, fastighetsskatt, mjukvarulicenser, abonnemang och försäkringar, ränteutgifter och avgifter, utgångna varor med bäst föredatum hos tvångsstängda verksamheter, nedskrivning av fryst kött (ej slakterier), djurfoder och utgifter för veterinärvård, nödvändig personal vid zoologiska trädgårdar

3. Danmark

3.1 Coronapolitiken och ekonomiska läget

Danmarks BNP krympte med nästan 7% under andra kvartalet 2020 (se Figur 1). Detta var något mer än i Finland, men lägre än både Storbritannien och Tyskland. Danmark hade även ett av de lägsta sysselsättningstappen i EU under andra kvartalet 2020.¹⁴ Industrin är den bransch som har varit minst orolig under pandemin, mätt i andelen företag som har upplevt en risk att behöva lägga ner under pandemin, från 5% i april 2020 till 0% vid den senaste mätningen mars 2021. I jämförelse har siffran för detaljhandeln varierat från 16% i juni 2020 till 2 % i mars 2021. De sektorer som har haft i särklass flest permitterade arbetstagare är hotell och restaurang samt detaljhandeln.¹⁵

Smittspridningen och dödstalen var på en relativt låg nivå i Danmark under hela 2020. Det beslutades tidigt om långtgående nationella nedstängningar. Periodvis infördes även regionala restriktioner då smittspridningen varit högre i främst norra Jylland (se Figur 2). Nedstängningen i Danmark innebär att butiker, köpcentra, arkader o dyl. måste hållas stängda och även skolor (de äldre årskurserna). Undantag har funnits för dagligvaruhandeln samt mat och andra artiklar för avhämtning (s.k. click&collect). Smittspridningen tog dock åter fart under första kvartalet 2021 och dödstalen har ökat (se Figur 1). Regeringen svarade med att förlänga restriktioner, men nu i takt med att vaccineringen fortskrider införs lättnader på nytt kopplade till ett särskilt covidpass i mobilen.

Figur 1 BNP-utveckling under pandemin och covidrelaterade dödsfall (Beräkningar baserade på statistik)^{16,17,18}

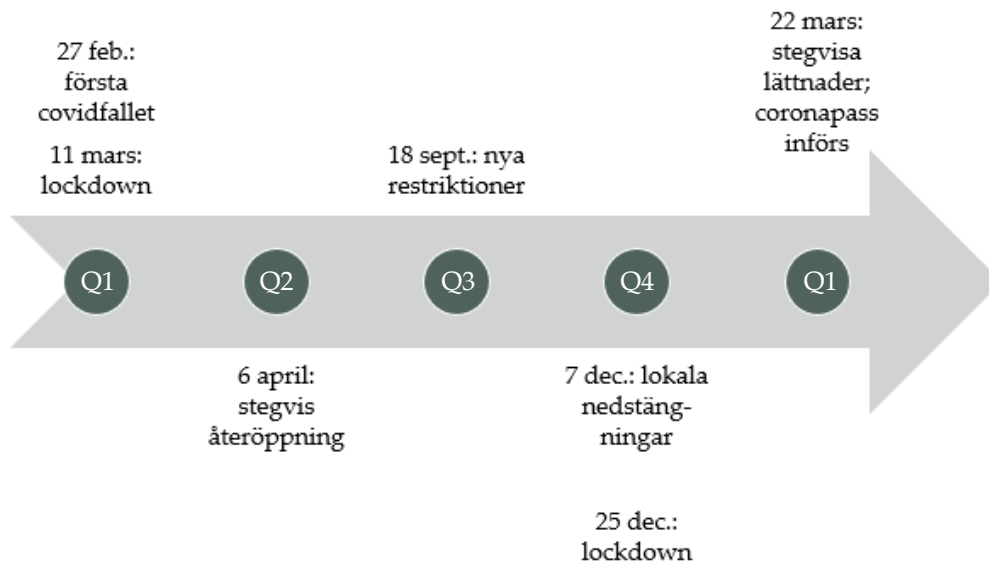
¹⁴ <https://www.dst.dk/da/Statistik/bagtal/2020/2020-12-04-syv-fakta-om-okonomien-i-dk-og-andre-lande-under-covid-19>

¹⁵ <https://www.dst.dk/da/Statistik/covid-19-hurtige-indikatorer#erhverv>

¹⁶ <https://www.dst.dk/da/statistik/covid-19-hurtige-indikatorer#smittespredning>

¹⁷ <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=31817>

¹⁸ <https://www.dst.dk/en/Statistik/emner/nationalregnskab-og-offentlige-finanser/kvartalsvist-nationalregnskab/noegletal-kvartalsvis-nationalregnskab>

Figur 2 Coronapolitiken: restriktioner och lockdown 2020-2021 (Framställt från uppgifter från Sveriges ambassad i Köpenhamn, danska myndigheter¹⁹ och IMF²⁰)

3.2 Stöd till näringslivet under pandemin

En mängd olika stöd har införts i Danmark med anledning av coronapandemin; uppskattningsvis har ett 50-tal olika paket lanserats. Paketerna har utformats i konsultation med näringslivets företrädare och beslutats med bred enighet i Folketinget, något som har varit nödvändigt eftersom regeringen saknar egen majoritet. I regel har nya insatser beslutats samma vecka som restriktioner har införts eller förlängts.²¹ Företag får ta del av flera olika stödinsatser under samma period, men stöden får inte avse samma utgifter, dvs. man kan inte få ersättning för samma utgift/kostnad flera gånger. Det finns en viss regional dimension i stödmixen i Danmark. Vissa stöd erbjöds under nedstängningar och har varit återkommande i olika perioder och regioner.

I januari 2018 beslutade Danmark om ändringar i systemet för finansiering av semesterledighet, det s.k. *FerieKonto* som ledde till att de fem veckor som tjänades in under perioden 1 september 2019–31 augusti 2020 frystes.²² Det hade tidigare beslutats att medlen skulle betalas ut i samband med att löntagare uppnått pensionsåldern.²³ Som ett extrabidrag till att understödja hushållens konsumtion under pandemin föreslog regeringen en lagändring som antogs av Folketinget. Den möjliggjorde för löntagare att få pengarna utbetalda under pandemin.²⁴ Tre veckor kunde sökas i september 2020 och

¹⁹ www.coronasmitte.dk

²⁰ <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#G>

²¹ Uppgifter från Sveriges ambassad i Köpenhamn.

²² <https://www.ld.dk/lonmodtagernes-feriemidler/om-lonmodtagernes-feriemidler/>

²³ <https://bm.dk/nyheder-presse/pressemeddelelser/2021/03/fra-i-dag-kan-man-bestille-de-sidste-feriepenge-i-alt-56-mia-kr/>

²⁴ https://fm.dk/media/18486/faktark_udbetaling-af-indefrosne-feriemidler_a.pdf

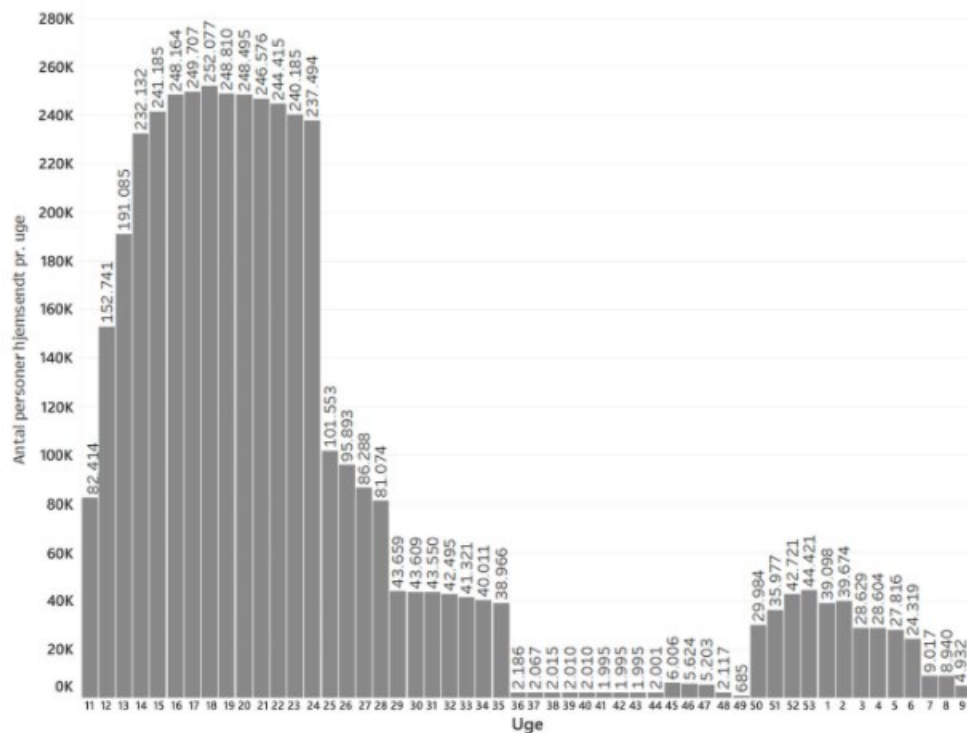
hittills har 52 miljarder danska kronor utbetalats.²⁵ Ansökan om utbetalning av de resterande två veckorna kan göras under perioden 24 mars-31 maj 2021.

Det har även beslutats om mer generösa villkor för den sk. NemRefusion (sjukersättning) av coronasmittade och av dem som har exponerats för smitta och måste vara i karantän. Detta gäller både arbetstagare och företagare.²⁶

3.2.1 Permittering

- Lønkompensation til hjemsendte ansatte
- Ansvarig myndighed: Erhvervsstyrelsen
- Utbetalat belopp: 15,715 miljarder DKK

Företag som har permitterat minst 30% av sin personalstyrka eller minst 50 personer med full lön är berättigade till lönekompensation inom ramen för denna insats. Ett villkor är att personerna annars hade avskedats, samt att de inte arbetar alls under perioden. På sin höjd var 252 077 personer permitterade med stödet, motsvarande ca 8,6% av alla i arbete²⁷ januari 2020 (se figur 3).

Figur 3 Antalet permitterade personer per vecka under pandemin²⁸

²⁵ <https://www.atp.dk/>

²⁶ https://virk.dk/myndigheder/stat/NemRefusion/selvbetjening/Refusion_af_sygedagpenge/for-alle/

²⁷ 2 924 112 personer enligt <https://www.dst.dk/en/Statistik/emner/arbejde-indkomst-og-formue/beskaeftigelse/registerbaseret-arbejdsstyrke-beskaeftigelse>

²⁸) <https://erhvervsstyrelsen.dk/statistik-kompensationsordninger>

Det finns fyra kvalificeringsgrupper som företagen kan välja mellan. Samtliga har en tydlig koppling till när restriktionerna införts. Stödet kan sökas retroaktivt.

1. Alla verksamheter oavsett om de berörts av restriktioner, avseende perioden 9 december 2020 till 7 mars 2021
2. Verksamheter som omfattats av näringsförbud och som har haft 0 DKK i omsättning under perioden 9 december 2020 till 28 februari 2021
3. Verksamheter, främst nattklubbar, diskotek, konsertlokaler med stående publik och mässor, som omfattats av näringsförbud, avseende perioden 6 november 2020 till 28 februari 2021
4. Verksamheter som berörts av restriktioner i Nordjylland under perioden 6 november till 26 november 2020

Stödet uppgår till 75% av lönen för tjänstemän (funktionær) och 90 % av lönen för övriga anställda inklusive elever/lärlingar. Företag får söka för upp till 30 000 DKK per månad och anställd.²⁹ Danmarks Erhvervsfremmestyrelse beslutade i september 2020 att investera 86 miljoner kronor i projekt med fokus på kompetensutveckling till coronadrabbade företag, med fokus på digitalisering och grön omställning.³⁰

3.2.2 Bidrag till företagare

- Stödinsatser: Kompensation til selvstændige, Kompensation til freelancere, Kompensation til sæsonafhængige freelancere
- Ansvariga myndigheter: Erhvervsstyrelsen
- Utbetalat belopp 8,125 miljarder DKK

Dessa stödinsatser riktas till företagare, både till delägare i mindre bolag och de som bedriver enskild näringsverksamhet. Villkoren är likartade. Inom ramen för insatserna får företagare ansöka om bidrag för att kompensera för ett större omsättningstapp. För att kvalificeras för stödet ska verksamheten ha haft eller förväntas ha en minskning i omsättning på minst 30%, berörts av de särskilda restriktionerna på Nordjylland, omfattas av näringsförbud, eller påverkats av restriktioner att maximalt 10 personer får samlas. Det finns en annan, särskild insats som omfattar ersättning till arrangörer som har fått avlysa ett evenemang med över 350 deltagare.

Bidraget uppgår till maximalt 90% av omsättningsminskningen. I det fall verksamheten har omfattas av näringsförbud och därmed har 0 DKK i omsättning under nedstängningen kan det beviljas bidrag motsvarande 100% av tappet. Den sammanlagda ersättningen får uppgå till maximalt 23 000 DKK per (del)ägare med en ägarandel på över 25% i företaget.³¹

3.2.3 Bidrag avseende fasta kostnader

- Stödinsatser: Kompensation for en virksomheds faste omkostninger – med revisorerklæring, Kompensation for en virksomheds faste stedbundne omkostninger (faste omkostninger light)

²⁹https://virksomhedsguiden.dk/erhvervsfremme/content/temaer/coronavirus_og_din_virksomhed/ydelser/loen_kompensation/8a8e7687-ab06-4524-aea6-dea26d6e95da/

³⁰ Erhvervsstyrelsen, 2021-05-10, e-post

³¹https://virksomhedsguiden.dk/erhvervsfremme/content/temaer/coronavirus_og_din_virksomhed/ydelser/kompensation-til-selvstaendige/6a72169d-8558-4c33-afe4-231b58768ed7/

- Ansvariga myndigheter: Ehrvervsstyrelsen
- Utbetalat belopp: 9,735 miljarder DKK³²

Danska företag kan ansöka hos Ehrvervsstyrelsen om ersättning för sina fasta kostnader, dvs. utgifter ett företag har oavsett omsättningsnivå eller om det bedrivs någon aktiv verksamhet. För att kvalificera sig för stödet ska företaget normalt sett ha haft ett omsättningstapp på minst 30% och månatliga fasta kostnader på minst 4 000 DKK. Bidraget täcker en viss andel av dessa kostnader, beroende på hur stor omsättningsminskning sökande företag har haft. Ansökan ska göras genom en revisor.

Det finns även en snabbvariant av detta stöd som kan göras utan en revisor, *faste omkostningar light* som motsvarar 50% av de stödberättigande fasta kostnader upp till 100 000 DKK per månad.³³ Företag som har belagts med näringsförbud och har 0 DKK i omsättning kan i stället beviljas bidrag motsvarande 100% av sina fasta kostnader.³⁴

Företag har även möjlighet att ansöka om extra ersättning för säsongsbetonade varor avseende december 2020. Detta uppgår till maximalt 100 000 kr; 200 000 kr för kortlivade varor.³⁵

3.2.4 Lån

- Stodinsatser: COVID-19 Startlån, COVID-19 Investarlån, COVID-19 BA-lån, COVID-19 Syndikeringslån, Ansvarlige lån – Genstart, Genstartskapital
- Ansvariga myndigheter: Vækstfonden
- Utbetalat belopp: 9,3 miljarder DKK

Danska statliga Vækstfonden erbjuder fyra låneprodukter med likartade villkor. De är lämpade för relativt unga, innovativa företag.^{36,37} Se överblick i tabell 2 nedan. Räntan och avgifterna är lägre än vid Vækstfondens ordinarie produkter.

Tabell 2 Statliga lån

Typ av COVID-19-lån	Målgrupp
Startlån	Nystartade, innovativa, icke börsnoterade företag
Investarlån	Företag med tillväxtpotential och likviditetsproblem till följd av investerare dragit sig tillbaka, minskad omsättning eller försäljning
BA-lån	Matcha "godkända" affärsänglars finansiering till start-ups i pre-seed eller seed fas
Syndikeringslån	Match godkända investerares finansiering av start-ups i senare fas

Källa: Egen framställning baserad på uppgifter från Vækstfonden³⁸

³² <https://erhvervsstyrelsen.dk/statistik-kompensationsordninger>

³³ Per företag eller per enhet inom ett företag (t.ex. per butik i en butikskedja, där vissa butiker drabbats av lokala nedstängningar, även om inte hela koncernen drabbats).

³⁴ https://virksomhedsguiden.dk/erhvervsfremme/content/temaer/coronavirus_og_din_virksomhed/ydelser/kompensation-for-faste-omkostninger-%E2%80%93-uden-revisorerklæring-light/0fb157c5-b797-4701-a622-a6d5bc4f2df4/

³⁵ https://virksomhedsguiden.dk/erhvervsfremme/content/temaer/coronavirus_og_din_virksomhed/ydelser/decemberpuljen/5ec5eb8f-d3e3-4484-8162-85f5e3cc5e0d/

³⁶ <https://vf.dk/media/2513/faq-6-januar-2021-clean.pdf>

³⁷ <https://vf.dk/media/2645/vf-aar2020.pdf>

³⁸ <https://vf.dk/covid-19-virksomheder/>

För samtliga lån ställs krav på att företaget har andra investerare. Vækstfonden matchar investeringen i form av ett lån på upp till 6 år, med ett förhållande på upp till 1:3. I undantagsfall kan kravet på investerare slopas. Lånet får inte användas till att täcka kostnader som företaget mottagit ersättning för inom ramen för övriga Covid-19-insatserna. Lånets storlek ska vara i proportion till företagets skador till följd av Covid-19.

Det är affärsängeln/investeraren som ansöker om låneramen hos Vækstfonden och väljer när den ska nyttjas i samband med sina investeringar. Det ska dock noteras att det är företaget som är låntagaren. För att bli godkända av Vækstfonden ska investerarna uppfylla en rad villkor, bl.a. ha genomfört tidigare framgångsrika exits, vara direkt engagerade i sina investeringsobjekt, ha minst två aktiva investeringsobjekt i sin portfölj och en beprövad investeringsstrategi. Därtill finns det en uppförandekod för affärsänglar och andra investerare i samband med investeringar som matchas med BA-lånet. Vækstfonden får en "bonus" om affärsängeln/investeraren säljer sina andelar för över fyra gånger inköpspriset.

Målgruppen för *Ansvarlige lån – Genstart, Genstartskapital* är SMF och s.k. midcap-företag. Sökanden ska ha en omsättning och balansavslut om minst 10 miljoner DKK och ha haft ett positivt resultat och uppvisat tillväxtpotential före Covid-19. Förutom att den egna verksamheten ska ha drabbats negativt av pandemin ska företaget höra till en bransch som haft en minskning i omsättning på minst 10% nationellt. Nuvarande egenkapital ska vara minst lika stort som lånet, dvs. förhållandet ska vara minst 1:1. Minimilånebeloppet är 1 miljon DKK och maximal lånetid är 10 år. Detta är ett underställt lån, vilket innebär att andra fordringsägare går före. Räntan är därför satt högre.

3.2.5 Kreditgarantier för företag

- Stödinsatser: Likviditetskaution til små og mellemstore eksportvirksomheder, Likviditetskaution til store eksportvirksomheder, Dækningen på det danske kreditforsikringsmarked
- Ansvarig myndighet: Danmarks eksportkredit (EKF), Vækstfonden

Danmarks eksportkredit (EKF) erbjuder kreditgarantier till företag som exporterar eller exporterade före krisen och Vækstfonden erbjuder garantier till övriga företag. Det är inte tillåtet att ha garantier från båda myndigheterna samtidigt. För att kvalificeras för garantier från EKF gäller det att 10% av företagets omsättning under 2019 varit från direkt export eller som underleverantör till ett annat danskt exportföretag. I övrigt är villkoren för de olika typerna av Covid-19-statsgarantierna likartade, med viss skillnad beroende på om sökanden är SMF^{39,40} eller stora bolag.^{41,42} Företaget ska skötas på ett miljömässigt och socialt hållbart sätt.

Syftet med insatsen, *Dækningen på det danske kredit-forsikringsmarked* är att kreditinstitut ska vara mer villiga att ge företag lån under pandemin. Specifikt nämns det att företag kan behöva lån för att överbrygga likviditetssvårigheter vid minskad omsättning för att

³⁹ <https://www.ekf.dk/media/gkplk4pi/faq-likviditetskaution-til-smv.pdf?v=637498633768567452>

⁴⁰ <https://vf.dk/finansiering/covid-19-garanti-smv/>

⁴¹ <https://www.ekf.dk/media/uebh4vhx/faq-likviditetskaution-til-store-virksomheder.pdf?v=637498652092377868>

⁴² <https://vf.dk/finansiering/covid-19-garanti-store-virksomheder/>

täcka följande typer av utgifter: löner till personal, betalningar till leverantörer, lokalhyra, och andra fasta kostnader. Genom insatsen garanterar staten 90% (för SMF) eller 80% (för stora bolag) av lånebeloppet i upp till 6 år. Det är långgivaren som ansöker om garantin.

3.2.6 Rekapitaliseringsstöd

- Stödinsats: Genopretningsfond
- Ansvariga myndigheter: Finansministeriet
- Budget: 10 miljarder DKK

Danska regeringen beslutade om att upprätta en fond för att stödja större samhällsbärande verksamheter som var sunda före krisen och som bedöms ha en god framtid efter krisen. Fonden ska betraktas som en sk. lender of last resort, dvs. företagen ska inte kunnat få tillgång till finansiering från någon annan aktör. Branscher som särskilt pekas ut är industri, transport och logistik. Bolagen ska ha en årlig omsättning som överstiger 500 miljoner DKK, vara större arbetsgivare i Danmark och gärna viktiga exportföretag. Sådana bolag kan ansöka genom fonden om att få tillskott av ägarkapital från staten som går in som tyst ägare. Stödet är i form av preferensaktier. Staten ställer en rad krav på bolagen rörande bonusar, ersättning till ledningen och utköp av andra aktieägare. Ansökningstiden har satts till 31 december 2021 och fonden väntas avvecklas senast 30 juni 2023.^{43,44}

3.2.7 Skattelättnader & uppskov

- Stödinsats: Moms-lån, A-skattelån⁴⁵, Forhøjet fradrag for FoU i 2020 og 2021⁴⁶
- Ansvariga myndigheter: Skatteforvaltningen

Små och medelstora företag har möjlighet att ansöka om ett räntefritt lån till 1 februari 2022 motsvarande deklarerad moms avseende verksamhetsåret 2020. Om företaget inte har betalat in hela eller delar av momsen, används lånet i första hand till att täcka det utestående beloppet och sätts in på skattekontot. Småföretag som betalar moms halvårsvis kan ansöka om uppskov för hela 2020. Medelstora företag som betalar kvartalsvis kan ansöka om uppskov för tredje och fjärde kvartalet 2020. Det är inte tillåtet att söka lån för kortare perioder. Sökande måste deklarerera i tid. Företag som har försatts i konkurs får inte ansöka om stödet.

Både SMF och stora bolag kan ansöka om ett skattefritt lån motsvarande de *löneskatter och arbetsgivaravgifter* de betalar in direkt till staten på sina anställdas löner. Detta fungerar på liknande sätt som moms-lånet.

Redan 2017 beslutade Folketinget om att gradvis höja *skatteavdraget för forskning och utveckling* (FoU) från dåvarande 100 % till 110 % år 2026. I samband med coronapandemin beslutades det om en tillfällig höjning till 130 % under 2020–2021. Syftet uppgavs vara att öka incitament till FoU under krisen och därigenom bidra till danska exportframgångar. Taket sattes till 50 miljoner DKK per koncern och år. Detta beräknas kosta mellan 1,1 och 1,350 miljarder DKK per år under tre år⁴⁷

⁴³ https://fm.dk/media/18491/faktaark_rekapitalisering-af-stoerre-danske-virksomheder_a.pdf

⁴⁴ <https://dgof.dk/om-danmarks-genopretningsfond/>

⁴⁵ <https://skat.dk/skat.aspx?oid=2298110&lang=us>

⁴⁶ <https://fm.dk/media/18066/aftale-om-udfasning-af-hjaelpepakker-stimuli-initiativer-og-eksportinitiativer.pdf>

⁴⁷ E-post, De økonomiske råd, 2021-04-07

3.3 Utvärderingar

Regeringen har tillsatt en expertgrupp bestående av nationalekonomer med uppdrag att komma med rekommendationer kring utfasning av stödpaketet med start 1 juni 2021, i samband med den väntade återöppningen av ekonomin. Expertgruppen ska avrapportera uppdraget i slutet av april 2021.⁴⁸ Gruppen kommer även att utvärdera vissa stödinsatser.⁴⁹

Bennedsen et al. (2020) studerade effekterna av det danska permitteringssystemet för företagen och de anställda. Studien omfattade en enkätundersökning av 10 642 SMF och stora bolag. Svaren kopplades till registerdata. Författarna drar slutsatsen att den i internationell jämförelse höga självriskan som danska företag betalade (25% av lönekostnaden) gjorde att företagen var restriktiva i sina val av vilka och hur många anställda de permitterade. Det fanns en högre sannolikhet att permittera anställda vars produktivitet hämmades mest av pandemin, samt de med högst risk att insjukna i Covid-19. Författarna estimerar att 81 000 färre personer blev uppsagda och att 285 000 fler blev permitterade till följd av insatsen. De drar slutsatsen att insatsen var effektiv för att skydda jobb i början av pandemin, underleverantörer samt inducerade effekter till följd av löntagares konsumtion. Den senaste utvärderingen gjordes av HBS Economics (2021) och omfattar verksamheten under 2020 inklusive de särskilda coronainsatserna. I studien kopplas data om vilka företag som har fått stöd till registerdata och Input-Output-tabeller från Danmarks statistik. Författarna uppskattar att verksamheten under 2020 skapat 20 000 additionella jobb, bidragit med 15 miljarder DKK till BNP och 8 miljarder i skatteintäkter.

Vækstfonden beställer årliga utvärderingar av sin verksamhet som omfattar direkta effekter för de finansierade verksamheterna, indirekta effekter hos deras

⁴⁸ <https://fm.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2021/marts/ekspertgruppe-skal-vejlede-om-udfasning-af-hjaelpepakker/>

⁴⁹ Erhvervsstyrelsen, 2021-05-10, e-post

4. Finland

4.1 Coronapolitiken och ekonomiska läget

Finlands ekonomi krympte med nästan 5% under andra kvartalet 2020 (se Figur 4). Detta var dock den lägsta siffran av alla länderna i studien. Även smittspridningen och dödstalen har varit lägre än i de övriga länderna. Finland var snabbt med att ge regeringen långtgående befogenheter (undantagsförhållanden) att begränsa personrörlighet och införa andra restriktioner. Man övergick dock snabbt till ett system med lokala restriktioner baserade på smitttotalen (se Figur 5). Att ekonomin har kunnat hållas öppen har troligen haft betydelse för den ekonomiska utvecklingen, liksom Finlands höga grad av digitalisering och tunga exportindustrier.⁵⁰

Helsinki Graduate School of Economics och VATT Institute for Economic Research, i samarbete med Statistics Finland, använder registerdata för att löpande följa pandemins effekter på ekonomin. Samarbetet har fått namnet Helsinki Situation Room.

Uppföljningarna visar att lönesumman har återhämtat sig väl och att det numera främst är unga personer (under 29 år) som har lägre inkomster än före pandemin. De branscher som drabbats hårdast (mätt i förändringar i lönesumman) reflekterar väl restriktionerna. Hårdast drabbade är resebranschen och passagerartransport, hotell- och restaurangsektorn. Även mineralutvinning och metallindustrin drabbades⁵¹, vilket kan bero på tillfälligt vikande efterfrågan inom industrin pandemins början. De finska gröna näringarnas (och byggbranschens och snöröjningens) beroende av utländsk arbetskraft blev särskilt tydlig när inreserestriktioner infördes, något som skapade stor debatt.⁵²

Figur 4 BNP-utveckling under pandemin och covidrelaterade dödsfall (Beräkningar utifrån YLE⁵³ och Statistikcentralen Finland⁵⁴)

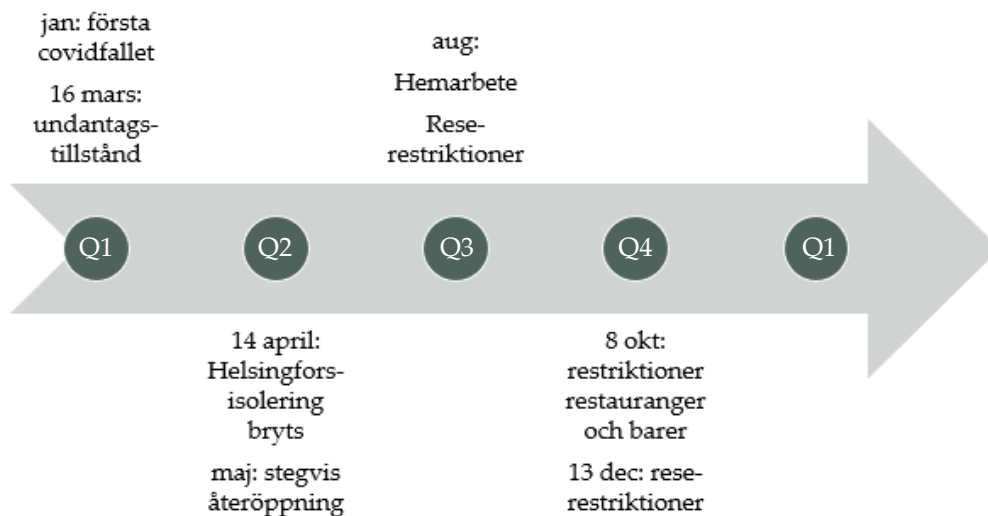
⁵⁰ Swedbank (2021), Intervju med Sverige ambassad i Helsingfors och Business Sweden, 2021-03-24

⁵¹ <https://www.helsingigse.fi/corona/situation-room-report-1-4-2021-latest-developments-in-the-labor-market-households-and-firms/>

⁵² Intervju, Sveriges ambassad i Helsingfors och Business Sweden, 2021-03-24.

⁵³ https://yle.fi/uutiset/osasto/news/check_how_the_covid_epidemic_and_vaccination_campaign_are_progressing_in_your_area_our_graphic_has_covid_stats_from_finland_and_the_world/11863045

⁵⁴ https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/sv/StatFin/StatFin__kan__ntp/statfin_ntp_pxt_132h.px/table/tableViewLayout1/

Figur 5 **Coronapolitiken: restriktioner och lockdown 2020-2021 (Sveriges ambassad i Helsingfors och IMF⁵⁵)**

4.2 Stöd till näringslivet under pandemin

Utöver de olika finansiella stöden till företag som har införts i Finland, har även ändringar till konkurslagstiftningen beslutats för att ge hjälpa företag som har hamnat i betalningssvårigheter till följd av likviditetsproblem som har uppstått under pandemin.

Redan våren 2020 beslutade regeringen att gäldenärer får 30 dagar att iakttä en betalningsanmärkning innan företaget begärs i konkurs, en ökning från en vecka. Beslutet har förlängts i två omgångar och det gäller numera till och med september 2021.⁵⁶

4.2.1 Korttidsarbete

- Stödinsats: A-kassa, Arbetslöshetsskydd
- Ansvariga aktörer: Arbets- och näringsbyrå, A-kassor, Folkpensionsanstalten

Finland hade redan innan pandemin ett system som möjliggjorde korttidsarbete. Permitterade, eller korttidsarbetande, ska anmäla sig som arbetssökande hos Arbets- och näringsbyrå och ansöka om A-kassa eller arbetslöshetsskydd från Folkpensionsanstalten om hen inte är medlem i en A-kassa eller inte har arbetat tillräckligt länge för att kvalificera sig för A-kassa. Under perioden juni-december 2020 höjdes fribeloppet som arbetssökande får tjäna, utan att det avräknas från arbetslöshetsersättning, från €300 till €500 i månaden och krav på att söka annat arbete slopades. En annan tillfällig ändring är att reseersättning numera beviljas för resor till ett nytt arbete på minst två timmars avstånd, en sänkning från den tidigare gränsen på tre timmar. En ytterligare ändring under pandemin är att de arbetslösa/permitterade tilläts studera under tiden.⁵⁷ Detta har gjort det möjligt att studera parallellt med korttidsarbete, men det finns inga särskilda

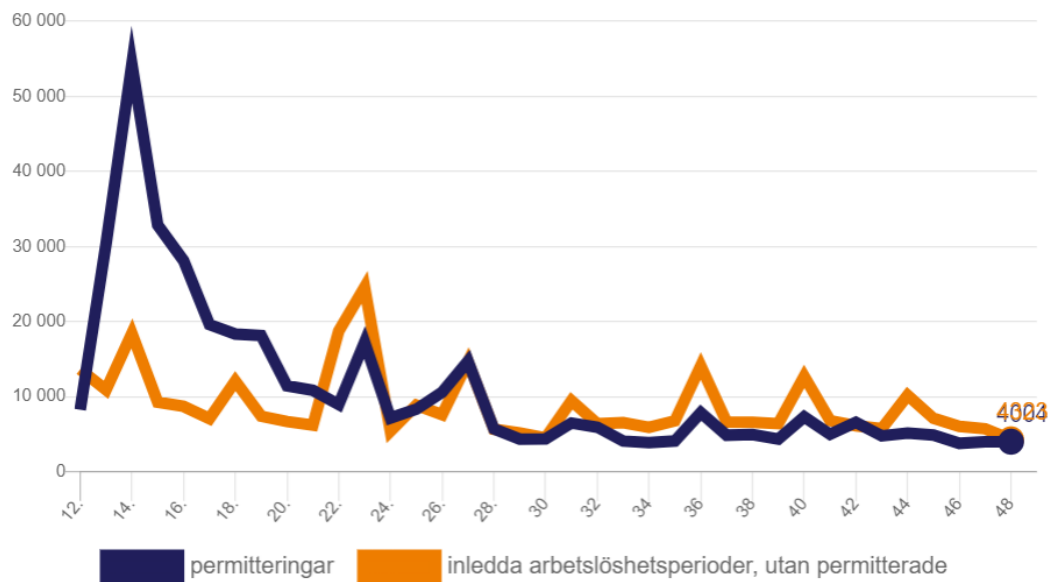
⁵⁵ <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#G>

⁵⁶ <https://valtioneuvosto.fi/sv/-/1410853/galdenarens-betalningstid-efter-delgivningen-av-en-betalningsuppsmaning-med-hot-om-konkurs-forlangt-till-30-dagar>

⁵⁷ <https://www.tyj.fi/sv/vf-om-permitteringar-och-corona/>

statliga program för kompetensutveckling. Som mest var 170 100 personer permitterade, motsvarande 6,3% av alla i arbete.^{58,59}

Antalet inledda permitterings- och arbetslöshetsperioder per vecka vid arbets- och näringsbyråerna fr.o.m. 16.3.2020

Figur 6 Antalet personer som inlett korttidsarbete per vecka under pandemin (Arbets- och näringsministeriet⁶⁰)

4.2.2 Inkomstbidrag till företagare

- Stödinsats: Arbetsmarknadsstöd
- Ansvariga myndigheter: Arbets- och näringsbyrån, Folkpensionsanstalten, kommuner
- Utbetalt belopp: €94,3 miljoner

Arbetsmarknadsstöd⁶¹ är en form av arbetslöshetsersättning i Finland. Företagare under 65 år som upplevt en minskad omsättning till följd av pandemin kan ansöka om detta stöd, oavsett företagsform. För att kvalificera sig för stödet ska 1) arbetet på heltid ha upphört till följd av pandemin eller restriktionerna eller 2) företagets intäkter vara lägre än €1 089,67 per månad och företagare. Företaget behöver alltså inte läggas ner för att man ska ha rätt till stödet, vilket är en tillfällig villkorsändring under pandemin. Normalt sett anses minskad omsättning under olika konjunkurlägen vara något som hör till företagande och den ersätts inte av välfärdssystemet. Kravet på att stödmottagare aktivt ska söka arbete och tar en tjänst som Arbets- och näringsbyrån erbjuder har också slopats tillfälligt. Företagare får studera under stödperioden utan att det påverkar stödet.⁶² Kommuner erbjuder också ett stöd på €2 000 till ensamföretagare och detta behöver inte avräknas arbetsmarknadsstödet. Företagare får även ansöka om bostadsbidrag.

⁵⁸ 2 703 000 november 2019 enligt https://www.stat.fi/til/tyti/2020/11/tyti_2020_11_2020-12-22_tie_001_en.html

⁵⁹ <https://tem.fi/sv/coronavirusets-konsekvenser-for-sysselsattningslaget>

⁶⁰ <https://tem.fi/sv/coronavirusets-konsekvenser-for-sysselsattningslaget>

⁶¹ <https://tem.fi/sv/fragor-och-svar-om-foretagares-ratt-till-utkomstskydd-for-arbetslosa>

⁶² <https://www.kela.fi/web/sv/arbetsloshetsformaner-foretagare>

4.2.3 Bidrag avseende fasta kostnader

- Stödinsats: Kostnadsstöd för företag
- Ansvarig myndighet: Statskontoret
- Utbetalat belopp: I den första programperioden utbetalades €123 590 543; €157 465 710 har hittills utbetalats i den andra programperioden.

Syftet med *Kostnadsstöd för företag*⁶³ är att bidra till att täcka de fasta kostnader som företag har oberoende av sin omsättningsnivå. I beskrivningen av stödet kallas dessa också för "svårangepassade kostnader" och inkluderar lokalhyra, leasing av maskiner, licensavgifter etc. Stödet kan även ges för att ersätta "svårangepassade förluster", som inkluderar förskottsbetalningar på aktiviteter som inte kunnat genomföras till följd av pandemin, och som inte har återbetalats. Minimibeloppet som beviljas är €2 000, dvs. om företagets totala fasta kostnader understiger detta belopp, betalas inget stöd ut. Taket är satt till 70% av företagets fasta kostnader upp till €500 000.

Detta stöd fanns under den första delen av pandemin från juli till och med augusti 2020 men återinfördes med en ny ansökningsperiod gällande perioden från 15 december 2020 till 26 februari 2021 i skrivande stund. Det fanns inga restriktioner vad gäller företagsstorlek, men i den första programperioden fanns krav på att företag hade haft en omsättning på minst €20 000 under jämförelseperioden. Uppgifter om stödmottagare och utbetalade belopp publiceras på Statskontorets hemsida.⁶⁴

4.2.4 Lån

- Stödinsater: Driftskapitallån för finansieringsbehov orsakade av coronakrisen
- Ansvarig aktör: Finnvera

Finnveras verksamhet är inriktad på lånegarantier, men som ett extra stöd till företag under krisen har en ny läneprodukt införts fram till 30 juni 2021.⁶⁵ Den riktar sig till företag som inte kan få lån av privata kreditinstitut och följaktligen inte kan få en lånegaranti av Finnvera. Företaget får inte ha negativt kapital eller betalningsanmärkningar och det ska ha haft minst ett officiellt bokslut. €50 000–300 000 kan lånas i upp till 6 år för att täcka behovet av rörelsekapital.

4.2.5 Kreditgarantier

- Stödinsatser: Begynnelseborgen, SMF-borgen, Finnveraborgen
- Ansvariga myndigheter: Finnvera
- Garanterat belopp: €2,9 miljarder⁶⁶

Dessa tre statliga lånegarantier (se tabell 3) har funnits sedan innan coronakrisen, men de tillåtna användningsområdena har utvidgats. Som ett extra stöd till företag som drabbats av coronakrisen har Finnvera, det statliga riskkapitalbolaget, sänkt och förenklat avgifterna, samt infört en snabbare handläggning för garantier upp till €1 miljoner.⁶⁷

⁶³ https://www.valtiokonttori.fi/sv/tjanst/kostnadsstod-till-foretag-2/#allmant-om-stodet_allmanna-forutsattningar-for-beviljande-av-stod-samt-hinder-for-beviljande

⁶⁴ <https://www.valtiokonttori.fi/sv/statistik-och-rapporter/statistik-om-ersattnings-och-skadetjanster/statistik-kostnadsstod-2-ansokningsomgangen/>

⁶⁵ <https://www.finnvera.fi/swe/produkter/lan/driftskapitallan-for-finansieringsbehov-orsakade-av-coronakrisen>

⁶⁶ <https://tem.fi/tilannetietoa-yritysrahoituksesta-koronatilanteesta>

⁶⁷ <https://www.finnvera.fi/swe/tillvaxt/aktuellt>

Regeringen har anslagit en additionell €10 miljarder samt höjt sin ersättningsdel till Finnvera vid förluster från 50% till 80%.^{68,69} Företag får retroaktivt från mars 2020 beviljas

Tabell 3 **statliga garantier i Finland**

Garanti	Målgrupp
Begynnelseborgen	Unga SMF som ägs av fysiska personer i Finland
SMF-borgen	SMF som har funnits i minst tre och ägs till 50% av fysiska personer
Finnveraborgen	Större SMF i i vissa fall stora bolag

4.2.6 Finansiering för forskning, innovation och utveckling

- Stödinsats: FUI-lån vid störningar, Utvecklingsfinansiering av affärsverksamhet i störningssituationer; Venture Bridge
- Ansvarig aktör: Business Finland, NTM-centralerna (regionala), kommuner, Tesi
- Utbetalat belopp: €72,9 miljoner (Business Finland)⁷⁰

Inom ramen för stödinsatsen, *FUI-lån vid störningar*^{71,72} får SMF och s.k. midcap-företag med minst sex anställda i Finland ansöka om lånefinansiering för att kunna fortsätta bedriva internt FoU-arbete även under coronakrisen. Lånet får enbart användas till kostnader för forskning, utveckling och innovation. Syftet är att företagen ska kunna bli mer konkurrenskraftiga efter pandemin och att produkten som utvecklas ska bedömas ha "nyhetsvärde" och ge företaget konkurrensfördelar nationellt eller internationellt. Därutöver ska lånet underlätta för företag att behålla sina anställda under krisen, genom att frigöra andra interna resurser. Sökandens verksamhet ska tillhöra någon av följande breda bransch kategorier: handel, logistik, logi- och restaurangverksamhet, turism, social- och hälsovårdstjänster, personaluthyrningstjänster, programvaruaffärsverksamhet, industri. Inriktningen är på arbetsintensiva branscher, i vilka det föreligger utmaningar i att ersätta platsbundna personkontakter med digitala och innovativa lösningar.

Business Finland erbjuder även bidrag inom ramen för insatsen, *Utvecklingsfinansiering av affärsverksamhet i störningssituationer* till SMF som sysselsätter minst 6 personer samt s.k. midcap-företag. Mindre företag med 2–5 anställda kan ansöka om motsvarande stöd hos de regionala NTM-centralerna⁷³ och ensamföretagare kan ansöka hos sin kommun. Stödet ska finansiera mindre utvecklingsprojekt hos företag som behöver utreda och implementera nya metoder för att komma till rätta med störningar orsakade av coronakrisen. Det kan handla om att identifiera nya sätt att leverera företagets varor och tjänster, att ersätta underleverantörer i brutna globala värdekedjor eller flytta produktion till Finland, lösa logistikutmaningar, eller genomföra andra insatser inom besöksnäringen. Bidraget uppgår till maximalt €10 000 för förstudier/situationsanalyser och €100 000 för utvecklingsåtgärder/implementering. Detta stöd upphörde 8 juni 2020.

⁶⁸ <https://tem.fi/sv/fragor-och-svar-om-coronavirus-och-finansiering-for-foretag>

⁶⁹ <https://www.finnvera.fi/swe/produkter/borgen/finnveraborgen>

⁷⁰ <https://tem.fi/tilannetietoa-yritysrahoituksesta-koronatilanteessa>

⁷¹ businessfinland.fi/490d91/globalassets/finnish-customers/01-funding/08-guidelines--terms/instructions/sv_tki-hairiolaina-qa_090221.pdf

⁷² <https://www.businessfinland.fi/sv/for-finlandska-kunder/tjanster/finansiering/tillfalligt-fui-lan-vid-storningar>

⁷³ <https://www.ely-keskus.fi/sv/poikkeusrahoitus>

4.2.7 Rekapitalisiering

- Stödinsats: Stabiliseringsfinansiering av koronaperioden för medelstora företag, Venture bridge
- Ansvarig aktör: Tesi - statliga kapitalinvesteringsbolaget
- Utbetalat belopp: €66,4 miljoner⁷⁴

Stabiliseringsfinansieringen riktar sig till icke börsnoterade medelstora bolag med en "betydande" sysselsättningseffekt i Finland som behöver akuthjälp med likviditeten. För att kvalificera sig för stödet ska företag ha minst 50 anställda och en omsättning på minst €10 miljoner under 2019. Stödet kan ges i två former - aktieinvesteringar eller lån i form av konvertibla obligationer med en löptid på upp till 18 månader. Om företaget inte återbetalar lånet, kan Tesi välja att omvandla lånet till ägande i företaget. För båda finansieringsprodukterna föregås beslut av en grundlig granskning av företaget, s.k. due diligence, som debiteras företaget. Processen inför aktieinvesteringar är mer omfattande. För konvertibla obligationer tar processen 2–4 veckor och kostar upp till €25 000.⁷⁵ Det blir offentligt vilka företag Test blir delägare i (genom aktieinvesteringar eller att en obligation konverteras till aktieinnehav). Det offentliggörs dock inte att investeringen gjorts just inom ramen för stabiliseringsprogrammet.

Inom ramen för Tesis program, *Venture Bridge*, kan även unga, innovativa företag i post seed-fasen söka lån som senare kan konverteras till ägande i företaget. Tesi kan bevilja mellan €0,25–2 miljoner.

4.2.8 Skattelättnader & uppskov

- Stödinsats: Lättnader i företagets skatteärenden
- Ansvarig myndighet: Skatteförvaltningen

Det är inte tillåtet med förlängd tidsfrist för vare sig inkomst- och bolagsskattedeklarationer eller momsdeklarationer (förutom vid sjukdom). Däremot om företag upplever tillfälliga betalningssvårigheter finns det möjlighet att ansöka om uppskov och en reviderad inbetalningsplan och i vissa fall slopas dröjsmålsräntan. Företag uppmanas korrigera förskottsbeskattningen om omsättningen har minskat. Arbetsgivare har också fått lättnader i betalningen av pensionsavgifter/arbetsgivaravgifter.

4.3 Utvärderingar

BDO Auditor Oy granskade Business Finlands coronastöd på uppdrag av Arbets- och näringsministeriet maj 2020.⁷⁶ Fokus i utvärderingen låg på handläggningstider och beslutens förenlighet med lagen, dvs. huruvida stödmottagare uppfyller villkoren för stödet, samt tydligheten i kommunikationen om stöden och dess villkor. Granskaren identifierade endast ett fåtal fall där stödmottagaren inte uppfyllt de finansiella villkoren för att kvalificeras för stödet (genom att de hade förbrukat mer än 50% av aktiekapitalet). I övrigt bedömdes Business Finland ha uppfyllt målet om snabb handläggning och lätt

⁷⁴ <https://tem.fi/tilannetietoa-yritysrahoituksesta-koronatilanteessa>

⁷⁵ <https://www.tesi.fi/yrityksille/vakautusrahoitus-koronatilanteessa/>

⁷⁶ https://tem.fi/-/tyo-ja-elinkeinoministerio-vastaanotti-raportin-business-finlandin-koronatukien-tarkastuksesta?languageId=sv_SE

administration samt att dess kommunikation med företagen varit god. Business Finland planerar att beställa en extern utvärdering av sina coronastödprogram under 2021.

Inom Arbets- och näringsministeriet finns Forskningssektionen för företagsstöd som har i uppgift att följa upp användningen och utvärdera effekterna av de finska statliga företagsstöden, samt vidareutveckla metoder för detta.⁷⁷ Första rapporten publicerades våren 2020. Sektionen har en styrelse inom ministeriet men anlitar externa forskare vid finska lärosäten för att genomföra studierna. Ministeriet lanserade 2020 en uppföljnings- och utvärderingsplan för coronastöden. 20 april 2021 publicerade ministeriet Aalto universitets ekonometriska studie (difference in difference) av bidrag avseende företagens fasta kostnader, utvecklingsfinansiering från Business Finland och NTM-centralerna, samt subventioner för restaurangsektorn. Mikrodata avseende Finnveras lån och lånegarantier fanns inte tillgängliga vid tidpunkten för studien. Studien visar att stöden har ökat omsättningen och lönesumman samt i mindre utsträckning antalet anställda. De har minskat risken för permitteringar och i mindre utsträckning risken för uppsägningar. Effekterna verkar huvudsakligen ha kommit av de mindre stöden på under €200 000. Ytterligare utvärderingar kommer att genomföras 2023 och 2024 med längre tidsserier.⁷⁸

⁷⁷ <https://tem.fi/sv/forskningssektionen-for-foretagsstod>

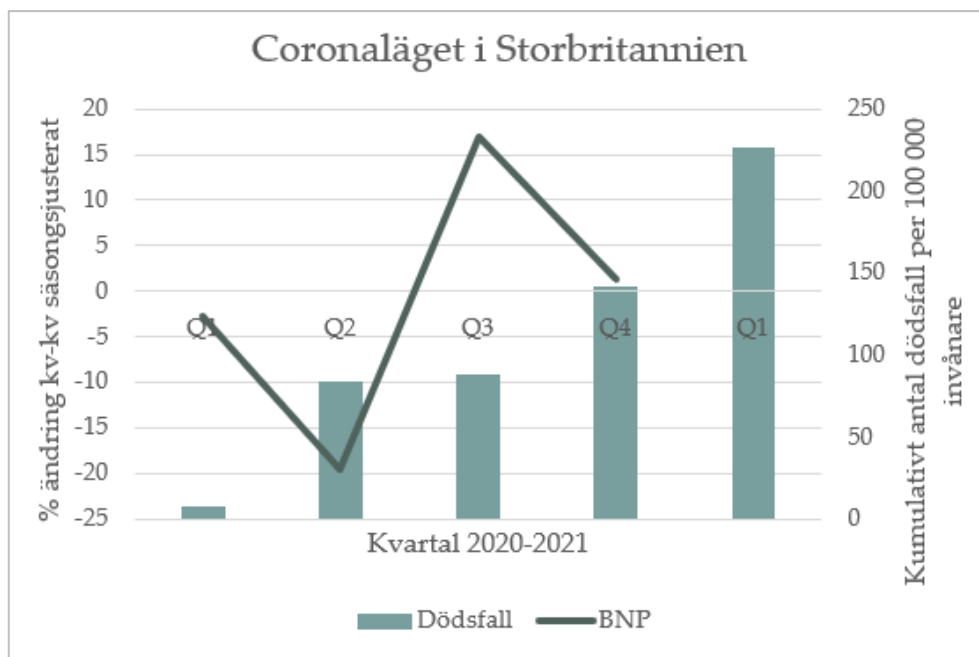
⁷⁸ E-post, Arbets- och näringsministeriet, 2021-04-19

5. Storbritannien

5.1 Coronapolitiken och ekonomiska läget

Storbritannien är ett av de länder som drabbats hårdast av Covid-19. En av fem personer har smittats; en av 150 har fått uppsöka sjukhusvård och mortaliteten har varit den fjärde högsta i världen.⁷⁹ Vaccineringsstakten har dock också varit hög och den är i skrivande stund den fjärde högsta i världen.⁸⁰ BNP krympte hela 20% andra kvartalet 2020 (se Figur 7). Fallet under 2020 blev totalt 9,9%, den högsta siffran inom G7.⁸¹

Storbritannien är samtidigt det land i studien som har haft de hårdaste restriktionerna under pandemin (se Figur 8). Lockdown har inneburit att människor enbart ska lämna sina hem för nödvändiga inköp och utomhusmotion. Skolor, restauranger, barer och hotell har stängts. Flera andra typer av verksamheter tillåts bedriva näthandel med fysisk hämtning utanför lokalerna, s.k. click-and-collect, samt hemleveranser. Det har varit lagstadgat att arbeta hemifrån och det har även införts böter på upp till £ 10 000 till både företag och individer som bryter mot restriktionerna. Både inrikes och utrikes resor har begränsats.⁸²

Figur 7 BNP-utveckling under pandemin och covidrelaterade dödsfall (Baserad på statistik från brittiska Office of National Statistics (ONS)^{83, 84})

⁷⁹ <https://obr.uk/overview-of-the-march-2021-economic-and-fiscal-outlook/>

⁸⁰ <https://obr.uk/overview-of-the-march-2021-economic-and-fiscal-outlook/>

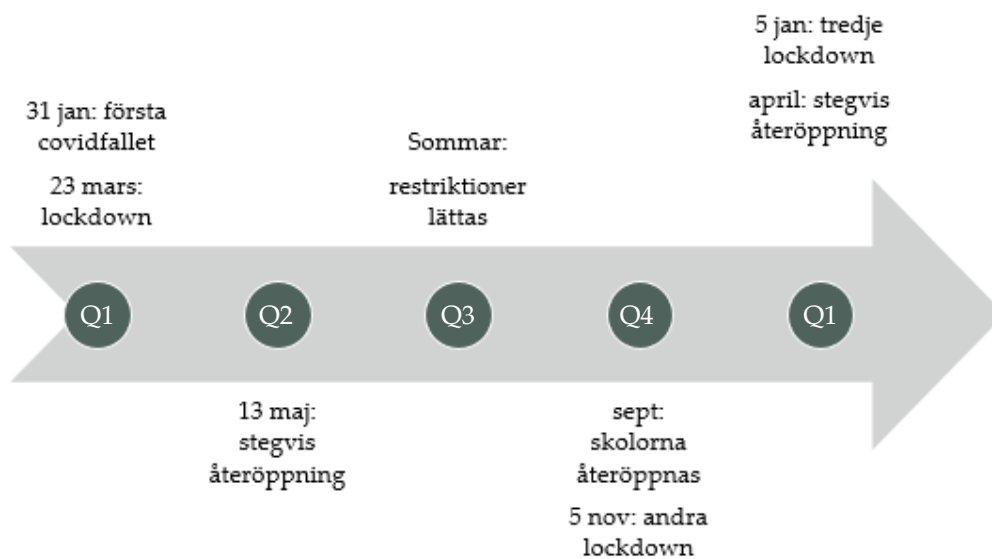
⁸¹ <https://obr.uk/overview-of-the-march-2021-economic-and-fiscal-outlook/>

⁸² <https://www.gov.uk/government/publications/further-businesses-and-premises-to-close/closing-certain-businesses-and-venues-in-england>

⁸³ <https://www.ons.gov.uk/economy/grossdomesticproductgdp/bulletins/quarterlynationalaccounts/julytoseptember2020#headline-gdp>;

<https://www.ons.gov.uk/economy/economicoutputandproductivity/output/articles/ukeconomylatest/2021-01-25>

⁸⁴ <https://coronavirus.data.gov.uk/details/deaths>

Figur 8 Coronapolitiken: restriktioner och lockdown 2020-2021 (Baserad på uppgifter från Svenska ambassaden i London och IMF⁸⁵)

Brittiska Office of National Statistics (ONS) har låtit Adunza, en webbaserad jobbsöktjänst analysera antalet lediga tjänster inom olika branscher annonserade för perioden före och under pandemin.⁸⁶ Resultaten visar att industrin som helhet drabbades hårt direkt efter den första lockdown infördes, men att anställningstakten hade nästan nått förkrisnivåer vid årsskiftet, för att åter dippa efter beslut om den tredje lockdown. Handeln och besöksnäringen är de branscher som har drabbats allra hårdast, och besöksnäringen har inte hämtat sig nämnvärt under perioden. Sett i stället till permitteringssiffror, är restaurang- och hotellsektorn, samt kultur, underhållning och rekreation de sektorer som har drabbats hårdast, med 27% respektive 24 % av de anställda permitterade någon gång under perioden 1 mars-31 oktober 2020. 45% av alla arbetsgivare inom dessa sektorer hade permitterat personal någon gång under pandemin.⁸⁷

5.2 Stöd till näringslivet under pandemin

Det finns vissa regionala skillnader i stödsatserna som ett resultat av självbestämmande i Skottland, Wales och på Nordirland. I detta kapitel beskrivs de större nationella stöden utifrån hur de har tillämpats i England. Utöver dessa stöd kan det noteras att ett förbud mot vräkning av företag som inte kunnat betala sin lokalhyra som har gällt fram till 31 mars 2021.⁸⁸ Regeringen har även beslutat om tillfälliga ändringar till lagstiftning som reglerar insolvensförfarandet. Ändringarna begränsar möjligheten för gäldenärer att

⁸⁵ <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#G>

⁸⁶

<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/healthandsocialcare/conditionsanddiseases/bulletins/coronavirus-the-economy-and-society-faster-indicators/11february2021#company-incorporations-and-voluntary-dissolution-applications>

⁸⁷ <https://www.gov.uk/government/statistics/coronavirus-job-retention-scheme-statistics-december-2020/coronavirus-job-retention-scheme-statistics-december-2020#employments-furloughed-over-time>

⁸⁸ <https://www.gov.uk/government/news/business-evictions-ban-extended-until-march>

begära företag i konkurs och gör det möjligt för företag att fortsätta bedriva verksamhet under en omstrukturering.⁸⁹ I skrivande stund gällde detta till och med mars 2021.

Räddningspaketen riktade till flygindustrin har (huvudsakligen) kanaliserats genom bredare stödinsatser som är tillgängliga för flera företag. British Airways har fått ett mjukt lån med statlig garanti på £300 miljoner genom Coronavirus Finance Facility⁹⁰ våren 2020 och ett lån på £2 miljarder garanterat av UK Export Finance i början av 2021.⁹¹

5.2.1 Permittering och sjukskrivning

- Stödinsatser: Coronavirus Job Retention Scheme (CJRS), Coronavirus Statutory Sick Pay Rebate Scheme
- Ansvariga myndigheter: HM Revenue & Customs
- Sammanlagt kostnad: £61,3 miljarder (CJRS)⁹²

CJRS är ett stöd till företag i syfte att de ska kunna permittera (furlough) personal under den förmodade tillfälliga ekonomiska nedgången till följd av den globala pandemin.⁹³ Programmet infördes 29 mars 2020 och gällde då retroaktivt för anställda som hade varit permitterade från 1 mars 2020. Det har förlängts till och med september 2021, och kommer då att ha funnits i 18 månader. En självrisk (arbetsgivares bidrag till lönekostnader för de icke arbetade timmarna) införs på 10% i juni 2021 och höjs till 20% i augusti 2021.⁹⁴ Stödet utnyttjades snabbt och redan 31 mars 2020 fanns det 6,8 miljoner permitterade; toppen på 8,9 miljoner nåddes 8 maj 2020 och antalet minskade successivt till 2,4 miljoner 31 oktober⁹⁵ (Se figur 9). För att sätta siffrorna i ett sammanhang, så var cirka 35,5 miljoner personer i arbete i Storbritannien under perioden september-november 2020.⁹⁶

⁸⁹ <https://www.gov.uk/government/publications/corporate-insolvency-and-governance-bill-2020-factsheets/overview-of-the-bill>

⁹⁰ <https://www.headforpoints.com/2020/05/07/has-british-airways-taken-a-government-bailout/>

⁹¹ <https://www.businessstraveller.com/business-travel/2021/01/01/british-airways-secures-2-billion-loan-backed-by-uk-export-finance/>

⁹² <https://www.gov.uk/government/statistics/coronavirus-job-retention-scheme-statistics-6-may-2021/coronavirus-job-retention-scheme-statistics-6-may-2021>

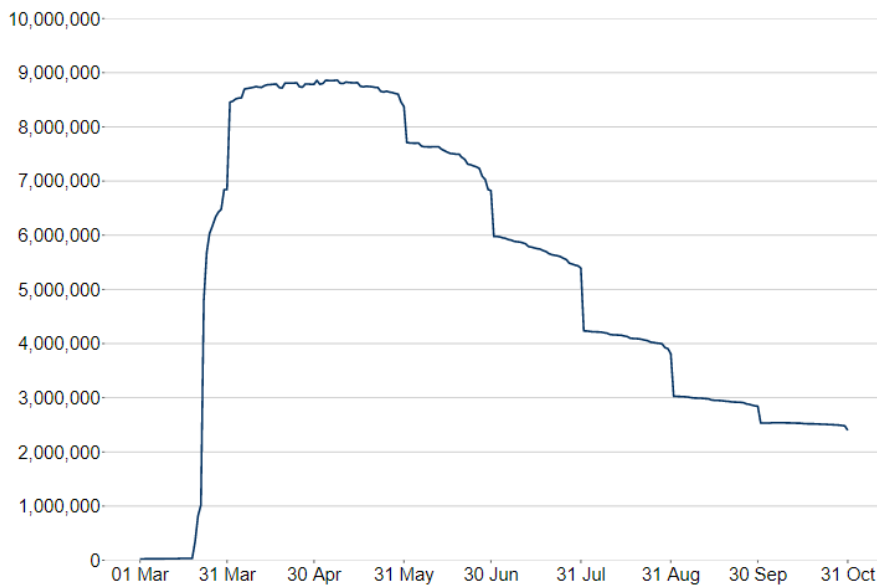
⁹³ <https://www.gov.uk/government/collections/coronavirus-job-retention-scheme>

⁹⁴ HM Treasury (mars 2021) Budget 2021: policy costings

⁹⁵ <https://www.gov.uk/government/statistics/coronavirus-job-retention-scheme-statistics-december-2020/coronavirus-job-retention-scheme-statistics-december-2020#employments-furloughed-over-time>

⁹⁶ <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/employmentandemployeetypes/timeseries>; (Obs att detta inkluderar egenanställda och partner i handelsbolag som inte omfattas av permitteringsstödet.)

Figure 1: Total employments furloughed, 1 March 2020 to 31 October 2020

Figur 9 Antalet permitterade personer per vecka under pandemin⁹⁷

Arbetsgivare kan ansöka om bidrag från staten för att täcka upp till 80% av de anställdas löner upp till ett tak på £2 500 per anställd och månad. Arbetsgivare får permittera de anställda i flexibel omfattning och tidslängd (det finns ingen minimilängd). Permitterade får delta i utbildningar eller frivilligt arbete (volunteer) i andra organisationer under permitteringen. Alla ansökningar blir offentliga och publiceras på skattemyndighetens (HM Revenue & Customs) hemsida.

Företag med färre än 250 anställda får även ansöka om *ersättning från staten för sjuklönekostnader* upp till två veckor per anställd.⁹⁸ Detta gäller om den anställde är sjuk eller i självkarantän.

5.2.2 Lönebidrag för egenföretagare

- Stödinsatser: Self-Employment Income Support Scheme
- Ansvariga myndigheter: HM Revenue & Customs
- Utbetalat belopp: £6,21 miljarder⁹⁹

Enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag har fått möjlighet att ansöka om lönebidrag som sträcker sig till september 2021.¹⁰⁰ Aktiebolag och stiftelser omfattas inte av programmet. För att beviljas bidraget måste sökanden redovisa en trovärdig uppskattning¹⁰¹ av pandemins påverkan på företagets omsättning. Bidraget motsvarar 80% av företagarens genomsnittliga månatliga vinst och betalas ut i en utbetalning som

⁹⁷ <https://www.gov.uk/government/statistics/coronavirus-job-retention-scheme-statistics-december-2020/coronavirus-job-retention-scheme-statistics-december-2020#employments-furloughed-over-time>

⁹⁸ <https://www.gov.uk/guidance/claim-back-statutory-sick-pay-paid-to-employees-due-to-coronavirus-covid-19>

⁹⁹

¹⁰⁰ <https://www.gov.uk/guidance/claim-a-grant-through-the-coronavirus-covid-19-self-employment-income-support-scheme>

¹⁰¹ Bedömningskriterierna är: reasonable belief and significant reduction.

täcker en tre månaders period, med ett tak på £7 500. Nivån baseras på rapporterad inkomst i deklARATIONER avseende de föregående skatteåren.

5.2.3 Kommunala företagsbidrag

- Stödinsatser: Local Restrictions Support Grant (LRSG - Closed, Open, Sector), Closed Businesses Lockdown Payment (CBLP), Additional Restrictions Grant (ARG), Christmas Support Payment (CSP), Small Business Grants Fund (SBGF) scheme, Retail, Hospitality and Leisure Business Grants Fund (RHLGF), Local Authority Discretionary Grants Fund (LADGF), Restart grant
- Ansvariga myndigheter: HM Revenue & Customs, Local Authorities
- Utbetalat belopp: £13,308 miljoner¹⁰²

Det finns en rad olika bidrag som företag kan söka från den kommun där de bedriver verksamhet.¹⁰³ Dessa bidrag är små och kan antas främst vara av betydelse för småföretag och egenföretagare. Bidragsnivån baseras på storleken på den kommunala skatt (s.k. business rates) som företaget normalt sett betalar. Nivån varierar från £676-£1 500 per 14-dagarsperiod för verksamheter som har tvingats stänga helt till £467-£1 050 per 14-dagarsperiod för verksamheter som får hålla öppet men som bedöms drabbas hårt av restriktionerna. Det sistnämnda kan bero på att dessa företag normalt sett levererar till stängda verksamheter eller att det är svårt för kunderna att besöka dem på grund av restriktionerna. Inom ramen för programmet finns det även särskilda stöd till verksamheter vars omsättning utgörs till stor del av drycker (engångsbelopp på £1 000 för att kompensera bortfallet vid julen) och till verksamheter som erbjuder nattklubbsliknande och adult services (på samma nivå som bidragen för stängda verksamheter).

Därutöver får företag, som har stängts helt till följd av den tredje lockdown som infördes 5 januari 2021, ansöka om ett engångsbidrag på £9 000. Staten har allokerat additionella medel till kommunerna för att ge bidrag till andra typer av verksamheter som bedöms ha drabbats av restriktionerna, men som inte uppfyller kraven för ovan nämnda bidrag.

Från 1 april 2021 finns även *Restart Grant* som företag inom följande branscher kan söka: detaljhandel, hotell- och restaurangsektorn, fritid, gym och personliga tjänster. Bidraget ska stödja dem med att återöppna i linje med de verksamhetsanpassningar som regeringen har beslutat om för att begränsa smittspridningen. Företag inom detaljhandel kan få upp till £6 000 och övriga företag upp till £18 000 i en engångsutbetalning från sin kommun (Local Council).

¹⁰² <https://data.gov.uk/dataset/5dcb1fb0-6497-44ff-a3ff-ff526de9f836/coronavirus-covid-19-grant-funding-local-authority-payments-to-small-and-medium-businesses>

¹⁰³ <https://www.gov.uk/guidance/check-if-your-business-is-eligible-for-a-coronavirus-grant-due-to-national-restrictions-for-closed-businesses>, <https://www.gov.uk/guidance/check-if-your-business-is-eligible-for-the-coronavirus-closed-businesses-lockdown-payment>, <https://www.gov.uk/guidance/check-if-youre-eligible-for-the-coronavirus-additional-restrictions-grant>, <https://www.gov.uk/guidance/check-if-your-nightclub-dance-hall-or-adult-entertainment-business-is-eligible-for-a-coronavirus-grant-due-to-national-restrictions>, <https://www.gov.uk/guidance/check-if-youre-eligible-for-the-coronavirus-local-restrictions-support-grant-for-open-businesses>, <https://www.gov.uk/guidance/check-if-youre-eligible-for-the-coronavirus-local-restrictions-support-grant-for-closed-businesses>, <https://www.gov.uk/guidance/check-if-youre-eligible-for-the-christmas-support-payment-for-wet-led-pubs>

5.2.4 Lånegarantier - SMF

- Stödinsatser: Coronavirus Business Interruption Loan Scheme (CBILS), Bounce Back Loan Scheme (BBLs), Recovery Loan Scheme
- Ansvariga myndigheter: Department of Business, Energy, and Industrial Strategy, and the British Business Bank
- Godkänt belopp: £23,28 miljarder (CBILS), £46,53 miljarder (BBLs)¹⁰⁴

Syftet med dessa program är att underlätta för små och medelstora företag (SMF) att få tillgång till finansiering på den privata marknaden. CBILS¹⁰⁵ är lämpligt för något större SMF. För att kvalificera sig för CBILS ska företaget ha haft en årlig omsättning på upp till £45 miljoner under föregående år, vara baserat i Storbritannien, samt kunna påvisa att det hade varit livskraftigt om inte verksamheten hade drabbats av pandemin. Upp till £5 miljoner kan lånas i 3–6 år. Företag ansöker hos något av de totalt 117 finansiella institut anslutna till CBILS. Regeringen garanterar upp till 80% av lånebeloppet samt står för både ränteutgifter och avgifter under de första 12 månaderna.

BBLs¹⁰⁶ är lämpligt främst för mindre SMF. Inom ramen för programmet får de låna från £2 000 och upp till 25% av sin omsättning (med ett tak på £50 000) under sex år, med möjlighet till förlängning vid en senare tidpunkt. Ansökan görs till någon av de totalt 29 långivare anslutna till programmet. Staten garanterar 100% av lånebeloppet och det finns inga avgifter eller ränteutgifter under de första 12 månaderna; därefter är räntan bunden på 2,5%. Företag får inte ha lån inom båda programmen samtidigt, men det är möjligt under vissa omständigheter att flytta mellan dem. Företag kunde ansöka om finansiering inom båda programmen till och med 31 mars 2021.

Inom ramen för det nyligen lanserade programmet, *Recovery Loan Scheme* erbjuds statliga garantier på upp till 80%. Programmet är öppet för företag av alla storlekar, med ett tak på £10 miljoner per företag. Företag som har tagit del av statliga garantier under tidigare program får även nyttja detta program.

5.2.5 Lånegarantier – Stora företag

- Stödinsatser: Coronavirus Large Business Interruption Loan Scheme (CLBILS)
- Ansvariga myndigheter: Department of Business, Energy, and Industrial Strategy, HM Treasury
- Godkänt Belopp: £5,30 miljarder (CLBILS)¹⁰⁷

Programmet, CLBILS¹⁰⁸ erbjuder statliga garantier för företagslån på mellan 3 månader och 3 år, motsvarande upp till 25% av företagets årliga omsättning med ett tak på £200 miljoner. Staten garanterar upp till 80% av beloppet. Företagen får ansöka om stödet genom någon av de 27 långivare anslutna till programmet. För att kvalificera sig till CLBILS ska det sökande företaget ha haft en årlig omsättning som överstiger £45 miljoner. Ett ytterligare villkor för företag som lånar över £50 miljoner är en

¹⁰⁴ <https://www.gov.uk/government/collections/hm-treasury-coronavirus-covid-19-business-loan-scheme-statistics>, hämtad 2021-04-13

¹⁰⁵ <https://www.gov.uk/guidance/claim-a-grant-through-the-coronavirus-covid-19-self-employment-income-support-scheme>

¹⁰⁶ <https://www.gov.uk/guidance/apply-for-a-coronavirus-bounce-back-loan>

¹⁰⁷ <https://www.gov.uk/government/collections/hm-treasury-coronavirus-covid-19-business-loan-scheme-statistics>, hämtad 2021-04-13

¹⁰⁸ <https://www.gov.uk/guidance/apply-for-the-coronavirus-large-business-interruption-loan-scheme>

överenskommelse om begränsningar till framtida utdelningar, ledningens löner och aktieåterköp (share buy-backs). I skrivande stund får företag ansöka om finansiering under dessa program till och med 31 mars 2021.

5.2.6 Finansiering för innovativa företag

- Stöd: Future Fund
- Ansvariga myndigheter: British Business Bank
- Beviljat belopp: £1,124 miljarder¹⁰⁹

Finansministern offentliggjorde planerna för fonden 20 april 2020 och ansökningar kunde göras fram till 31 januari 2021. Syftet är att stödja unga, innovativa företag som normalt sett är beroende av private equity. Fonden erbjuder konvertibla obligationer till ett värde av mellan £125 000-£5 miljoner per investeringsobjekt. Det är investeraren som ansöker om det offentliga stödet som matchar de privata investeringarna 1:1. Investeraren ska uppfylla villkoren som gäller erfarenhet, tillgång till kapital och professionalitet enligt [Financial Services and Markets Act 2000 \(Financial Promotion\) Order 2005](#).

Finansieringen får inte användas till att betala bonusar, rådgivning, betala av andra skulder eller finansiera aktieutdelningar.¹¹⁰

5.2.7 Rekapitalisering

- Stödinsatser: COVID-19 Corporate Financing Facility (CCFF)
- Ansvariga myndigheter: HM Treasury, Bank of England
- Belopp: £7,402 miljarder¹¹¹

Syftet med CCFF¹¹² är att hjälpa stora företag med korttidslikviditet. Inom ramen för programmet, köper Bank of England stora företags korttidskulder i form av värdepapper. Programmet administreras dock av privata långivare. För att kvalificera sig för programmet ska företag bedömas göra ett väsentligt bidrag (material contribution) till den brittiska ekonomin, samt ha en kreditrating motsvarande "investment grade".¹¹³ Programmet stängde för nya ansökningar 31 december 2020. Företag som har finansiering inom ramen CCFF får inte samtidigt söka finansiering från CLBILS.

5.2.8 Skattelättnader & uppskov

- Stödinsatser: Business Rates Holiday, Reduced VAT for hospitality, accommodation, and attractions, VAT Deferral Payment Scheme, VAT New Deferral Payment Scheme, Self-Assessment Payments Deferral, super-deduction capital allowance
- Ansvariga myndigheter: HM Revenue & Customs, Local Authorities

Företag har getts möjlighet att få uppskov på momsinsbetalningar (s.k. *VAT payment deferral*)¹¹⁴ Programmet har förlängts i omgångar och i skrivande stund får företag

¹⁰⁹ <https://www.gov.uk/government/collections/hm-treasury-coronavirus-covid-19-business-loan-scheme-statistics>, hämtad 2021-04-13

¹¹⁰ <https://www.uk-futurefund.co.uk/s/>

¹¹¹ <https://www.bankofengland.co.uk/markets/bank-of-england-market-operations-guide/results-and-usage-data>, hämtad 2021-04-13

¹¹² <https://www.gov.uk/guidance/apply-for-the-covid-19-corporate-financing-facility>

¹¹³ Investment grade definieras som short-term rating of A3/P3/F3/R3 or above, or a long-term rating of BBB-/Baa3/BBB-/BBB low or above by at least one

¹¹⁴ <https://www.gov.uk/guidance/deferral-of-vat-payments-due-to-coronavirus-covid-19>,

<https://www.gov.uk/guidance/deferral-of-vat-payments-due-to-coronavirus-covid-20>

möjlighet att lämna in en ansökan om uppskov till och med 30 juni 2021. Företag som ansluter sig till programmet får möjlighet att delbetala uppskovet under en längre period.

Inom ramen för den s.k. *Business rates holiday* slopas företagens kommunalskatt 2020–2021.¹¹⁵ Fr.o.m. juni 2021 får dessa en 66% reduktion. Detta gäller företag inom följande branscher: detaljhandel, hotell- och restaurangsektorn, besöksnäringen och dagisverksamhet. Samma företag får även *sänkt moms från 20% till 5%* till och med september 2021, som höjs till 12,5% till och med mars 2022.

Enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag får möjlighet till *uppskov på inkomstskatter och socialavgifter* för utestående inbetalningar avseende skatteåret 2019-2020 och den första inbetalning avseende skatteåret 2020-2021 som normalt sett skulle betalas in 31 januari 2021.¹¹⁶

Skatteavdraget för kapitalinvesteringar har höjts och numera motsvarar 130% första året för s.k. main rate assets (t.ex. maskiner) och 50% för två år för s.k. special rate assets (t.ex. installationer i eller på en byggnad).¹¹⁷ Detta innebär enligt regeringen en £0,25 minskning i skatter för varje £1 företaget investerar.¹¹⁸ Detta gäller i skrivande stund för perioden 1 april 2021-31 mars 2023.

5.3 Utvärderingar

Ett större grepp kring utvärderingen av coronaprogrammen har senarelagts av regeringen som menar att det är viktigt att nu fokusera alla resurserna på att hantera krisen.¹¹⁹

Morrison et al. (2020) vid National Audit Office (NAO) granskade i oktober 2020 permitteringsprogrammet och inkomststödet för egenföretagare (Coronavirus Job Retention Scheme och Self-Employment Income Support Scheme). De fann att programmen, som var helt nya för Storbritannien, hade implementerats snabbt och att detta hade medfört risker för bedrägerier och felaktiga utbetalningar.¹²⁰ National Audit Office planerar att studera hur de som har blivit arbetslösa under pandemin och fått stöd av Department for Work and Pensions (DWP) har klarat sig. Studien kommer att beröra kompetensutveckling och näringspolitik.¹²¹ Det brittiska underhuset, House of Commons, beställde en utvärdering av permitteringsprogrammet. Francis-Devine (2021) fann att permitteringsgraden minskade när programmet gjordes mer flexibelt i juli 2020, vilket innebar att anställda fick möjlighet att arbeta deltid. Författaren menar att programmet har varit framgångsrikt i att behålla personer i anställning då OBR hade

¹¹⁵ <https://www.gov.uk/guidance/check-if-your-retail-hospitality-or-leisure-business-is-eligible-for-business-rates-relief-due-to-coronavirus-covid-19>, <https://www.gov.uk/guidance/check-if-your-nursery-is-eligible-for-business-rates-relief-due-to-coronavirus-covid-19>

¹¹⁶ <https://www.gov.uk/guidance/defer-your-self-assessment-payment-on-account-due-to-coronavirus-covid-19>, <https://www.gov.uk/difficulties-paying-hmrc>

¹¹⁷ HM Treasury (mars 2021) Budget 2021: policy costings

¹¹⁸ <https://www.gov.uk/guidance/super-deduction>

¹¹⁹ Intervju med Sveriges ambassad i London, 2021-03-18.

¹²⁰ <https://www.nao.org.uk/report/implementing-employment-support-schemes-in-response-to-the-covid-19-pandemic/>

¹²¹ <https://www.nao.org.uk/work-in-progress/dwp-employment-support-overview/>

uppskattat att arbetslösheten skulle ha ökat till 10,1%, medan den i verkligheten blev 5,1% som högst under 2020.

Reason et al. (2020) vid NAO granskade oktober 2020 ett av de många coronarelaterade statliga lånegarantiprogrammen, den s.k. Bounce Back Loan Scheme.¹²² De fann att regeringen i praktiken hade accepterat höga risker för stora förluster. Snabbheten i att sjösätta programmet hade skett på bekostnad av rigorösa prövningar och risken fanns att organiserad brottslighet hade nyttjat programmet. Department for Business, Energy and Industrial Strategy (BEIS) och British Business Bank (BBB) planerar en effektutvärdering av Bounce Back Loan Scheme och de första resultaten väntas publiceras på deras hemsida hösten 2021.¹²³ NAO planerar vidare att studera företagens förmåga att återbetala skatteskulden som har uppstått till följd av uppskovsprogrammen under pandemin.¹²⁴

¹²² <https://www.nao.org.uk/report/bounce-back-loan-scheme/>

¹²³ E-post, National Audit Office, 2021-04-06

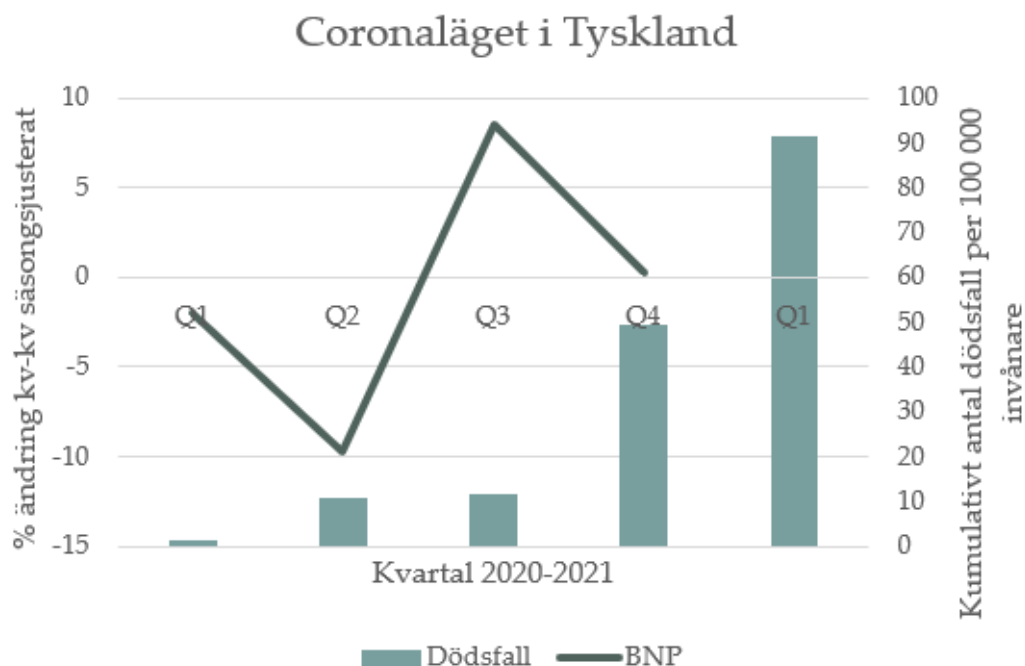
¹²⁴ <https://www.nao.org.uk/work-in-progress/the-management-of-debt-owed-to-hmrc/>

6. Tyskland

6.1 Coronapolitiken och ekonomiska läget

Tysklands ekonomi drabbades hårt i början av pandemin och BNP föll med närmare 10% andra kvartalet 2020 (se Figur 10). Tyskland inledde en hård nedstängning 17 mars 2020 (se Figur 11). Den lättades något under sommaren och smittspridningen och dödsfallen förblev låga fram till fjärde kvartalet. Då infördes kraftiga restriktioner som även föranledde omfattande stödinsatser till de företag som belagts med näringsförbud. Det är viktigt att erinra sig om att Tyskland är en federal stat där de 16 förbundsländerna har långtgående befogenheter och det primära ansvaret för smittskyddshanteringen. Under coronapandemin har graden av nedstängning varierat mellan förbundsländerna och det har förekommit att enskilda förbundsländer beslutat om kompletterande stödinsatser.

Om man ser till antalet arbetade timmar, drabbades fordonsindustrin, luftfart och hotell- och restaurangsektorn hårdast i början av pandemin. Fordonsindustrin har dock i stort sett återhämtat sig. Förvånansvärt är att detaljhandeln inte har påverkats i samma utsträckning.¹²⁵

Figur 10 BNP-utveckling under pandemin och covidrelaterade dödsfall (beräkningar baserade på statistik från Robert Koch-Institut¹²⁶ och Destatis – Statistische Bundesamt¹²⁷)

¹²⁵ <https://www.destatis.de/DE/Themen/Querschnitt/Corona/Wirtschaft/kontextinformationen-wirtschaft.html#branchenmonitor>

¹²⁶ https://www.rki.de/DE/Content/InfAZ/N/Neuartiges_Coronavirus/Projekte_RKI/COVID-19_Todesfaelle.html

¹²⁷ <https://www.destatis.de/DE/Themen/Wirtschaft/Konjunkturindikatoren/Volkswirtschaftliche-Gesamtrechnungen/kvgr111.html>

Figur 11 Coronapolitiken: restriktioner och lockdown 2020-2021 (baserad på uppgifter från Sveriges ambassad i Berlin och IMF¹²⁸)

6.2 Stöd till näringslivet under pandemin

Stödåtgärderna i Tyskland uppges ha utarbetats i nära dialog och samförstånd med näringslivet.¹²⁹ Näringslivet har även påverkat de villkorsändringar som har gjorts under tiden.

Utöver de olika finansiella stöd till företag som har införts för att mildra de ekonomiska konsekvenserna av pandemin har regeringen beslutat om tillfälliga ändringar till insolvenslagstiftningen som ger företag förlängd tidsfrist att hantera skulder och under tiden kan de inte försättas i konkurs. För att kvalificera sig för denna lättnad ska företag ha tagit del av de statliga coronastöden till näringslivet eller ha uppfyllt villkoren för att kunna ta del av dessa senast februari 2021. En del av stödet ska användas till att betala de förfallna skulderna. I skrivande stund gällde detta till och med april 2021.¹³⁰

6.2.1 Korttidsarbete

- Stödinsats: Kurzarbeitergeld
- Ansvariga myndigheter: Bundesministerium für Arbeit und Soziales, Bundesagentur für Arbeit

Korttidsarbete har länge funnits i Tyskland som ett konjunktorellt stöd. Under pandemin har villkoren blivit mer generösa och ansökningsförfarandet förenklats, något som också gjordes under finanskrisen.¹³¹ Bland annat har den maximalt tillåtna permitteringstiden förlängts från 6 till 24 månader. Även inhyrd personal ingår under de tillfälligt mer

¹²⁸ <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#G>

¹²⁹ E-post, Bund der deutschen Industrie, 2021-04-10

¹³⁰ https://www.bmjv.de/DE/Themen/FokusThemen/Corona/Insolvenzantrag/Corona_Insolvenzantrag_node.html

¹³¹ <https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Coronavirus/soloselbststaendige-freiberufler-kleine-unternehmen.html>

generösa villkoren.¹³² Ersättningsnivåerna har också höjts och uppgår initialt från det normala 60 % (67% för anställda med barn) av löneminskningen men sedan höjts stegvis efter fyra månader till 70% (77%) och efter sju månader till 80% (87%).¹³³ Arbetsgivares självrisk har också slopats tillfälligt. För närvarande väntas dessa villkor gälla till december 2021.

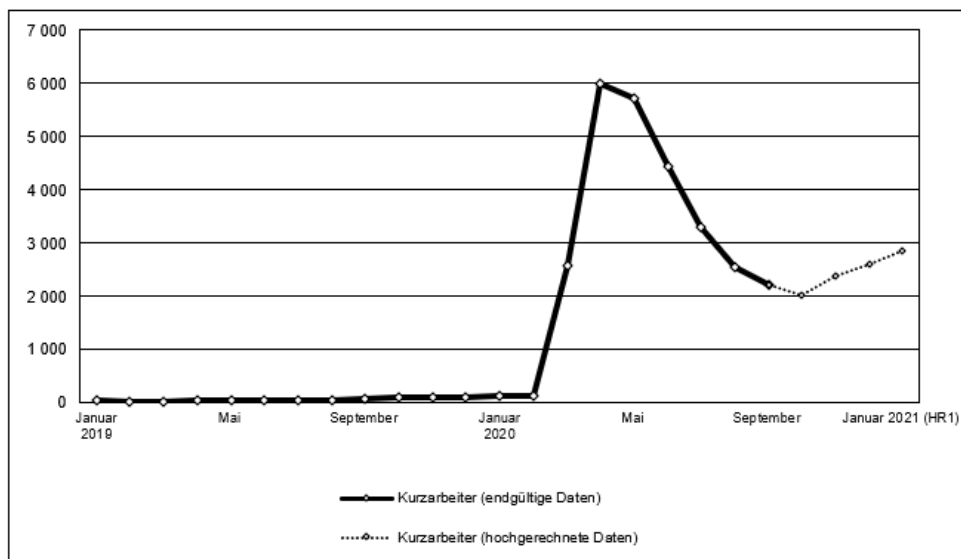
I Tyskland finns det visst incitament till vidareutbildning under korttidsarbete. Det omfattar ersättning för 15–100% av vissa studiekostnader och att arbetsgivaren ersätts för sociala avgifter fram till 31 juli 2023.¹³⁴ Att ägna sig åt s.k. Minijob under permitteringen är numera tillåtet. På sin höjd var 5 995 430 personer i korttidsarbete, motsvarande ca 13% av alla i arbete¹³⁵ (se figur 12).

Grafik 1: Kurzarbeiter, kurzarbeitende Betriebe und Kurzarbeiterquote - Deutschland - (Konjunkturelles Kurzarbeitergeld)

Deutschland

Januar 2019 bis Januar 2021, Datenstand: März 2021

Kurzarbeiter (in Tausend)

Die hochgerechneten Kurzarbeiterzahlen beinhalten eine gewisse Aussageunsicherheit, die für den Wert am kleinsten ist, der am weitesten in der Vergangenheit liegt.

Figur 12 Antalet personer i korttidsarbete per vecka under coronapandemin (Bundesagentur für Arbeit¹³⁶)

¹³² <https://www.bmas.de/DE/Corona/erleichtertes-kurzarbeitergeld.html#docac1889d9-c87e-4f42-994e-db703a1645dbbodyText1>

¹³³ <https://www.arbeitsagentur.de/unternehmen/finanziell/kurzarbeitergeld-anzeige-antrag-berechnung>

¹³⁴ <https://www.bmas.de/DE/Corona/erleichtertes-kurzarbeitergeld.html#docac1889d9-c87e-4f42-994e-db703a1645dbbodyText1>

¹³⁵ 45 004 000 januari 2020 enligt

https://www.destatis.de/DE/Themen/Wirtschaft/Konjunkturindikatoren/Arbeitsmarkt/karb811_x13a.html

¹³⁶

https://statistik.arbeitsagentur.de/SiteGlobals/Forms/Suche/Einzelheftsuche_Formular.html?topic_f=kurzarbeit-hr&dateOfRevision=202001-202103

6.2.2 Bidrag till företag och företagare

- Stödinsats: Soforthilfe, Überbrückungshilfe I, II & III, Neustartshilfe, November- und Dezemberhilfe
- Ansvariga myndigheter: Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, Bundesländer
- Utbetalat belopp: €30,34 miljarder

Tysklands regering har på federal nivå beslutat om sex större stödpaket till näringslivet i form av bidrag.¹³⁷ Bidragen har framför allt varit inriktade på att täcka fasta kostnader hos företag som påverkats av nedstängningar och branschvisa riktade restriktioner. *November- und Dezemberhilfe* skiljer sig något från de övriga programmen, då stödnivån baserades på tidigare omsättning i stället för fasta kostnader, något som gjordes efter påtryckningar från näringslivet.¹³⁸ Efter rapporter om omfattande bedrägeri inom det första programmet, *Soforthilfe*, infördes krav på att ansökningar görs med hjälp av en revisor. I gengäld betalas 50% av det sökta beloppet ut innan prövning och resterande del om ansökan godkänns. Se tabell 4 för en översikt av villkoren för de olika stöden.

Tabell 4 **Bidrag till företag**

Bidrag	Period	Kvalifi- cering	Målgrupp	Storlek	Tak	Utbetalat belopp
Soforthilfe	mars-maj 2020	Företag med likviditetsbrist som har fasta kostnader	SMF, egenföretagare	Baseras på antalet anställda (1–250)	€9 000–50 000 totalt	€13,6 mrd
Überbrückungshilfe I	juni-aug. 2020	Minskad omsättning med 60%	SMF	40-80% av de fasta kostnaderna	€15 000/månad	€1,4 mrd
Überbrückungshilfe II	sept.-dec. 2020	Minskad omsättning med 50% (2 månader i följd) eller 30% april-augusti	SMF, Företaget ska ha gjort en förlust	40-90% av de fasta kostnaderna	€50 000/månad	€2,1 mrd
November- und Dezemberhilfe	nov.-dec. 2020	Företag som tvingats stänga, eller leverantör >80% av omsättning till stängda företag	Främst restaurang, hotell-, fritids-, och nöjesbranschen	75% av den genomsnittliga omsättning nov-dec 2019	€50 000 engångsbelopp	€9,932 mrd
Neustartshilfe	jan.-juni 2021 ???	Inkomst 60% lägre än under	Företagare med få fasta kostnader ¹³⁹	50% av inkomsten under	€7 500 (ensam företagare), €30 000 (flera	€791 milj

¹³⁷ Ungefär: överbrygningsstöd

¹³⁸ Intervju, IW Köln, 2021-04-08.

¹³⁹ Neustartshilfe får ej kombineras med Überbrückungshilfe III

Bidrag	Period	Kvalificering	Målgrupp	Storlek	Tak	Utbetalat belopp
		referensperiod 2019		samma period 2019	företagare) engångsbelopp	
Überbrückungshilfe III	jan.-juni 2021 (retroaktivt från nov. 2020)	Minskad omsättning med 50% (2 månader i följd) eller 30% april-december, 30% för stängda företag	SMF och stora bolag (omsättning ≤ €750 miljoner)	100% av de fasta kostnaderna	€200 000/månad, €500 000/mån (påverkad av nedstämning)	€2,515 mrd

Källa: Egen framställning baserad på uppgifter från Bundesministerium für Wirtschaft und Energie (BMWi)^{140,141}

Det har även funnits riktade branschspecifika bidrag för detaljhandeln, resebranschen och pyroteknikindustrin.

6.2.3 Lånegarantier

- Stödinsatser: KfW-sonderprogram 2020 (inkl. KfW-schnellkredit 2020, KfW-Unternehmerkredit, ERP-Gründerkredit, ERP-Gründerkredit Startgeld) Großbürgschaftsprogramm für Unternehmen
- Ansvariga aktörer: KfW, Bürgschaftsbanken/Bundesländer
- Garanterat belopp: € 48,2 Mrd (krediter) + €4,5 Mrd (garantier)¹⁴²

Genom insatsen *KfW-schnellkredit* kan företag få statliga garantier som täcker 100% av lån via företagets ordinarie bank.¹⁴³ Lån kan tas för en rad olika ändamål, såsom rörelsekredit, investeringar, fasta kostnader etc. Ursprungligen var programmet endast för företag med över 10 anställda, men i november 2020 öppnades det även för egenföretagare och mikroföretag.¹⁴⁴ Företag som sista december 2019 hade upp till 10 anställda kan låna upp till €675 000, med 50 anställda upp till €1 125 000 och större företag upp till € 1 800 000. Takbeloppen har mer än fördubblats sedan programmet infördes. Ansökan handläggs snabbare då ingen kreditprövning görs, men räntan är högre än för KfW:s övriga produkter. KfW är den tyska statliga investerings- och utvecklingsbanken.

¹⁴⁰ <https://www.ueberbrueckungshilfe-unternehmen.de/UBH/Navigation/DE/Home/home.html>, <https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Infografiken/Wirtschaft/corona-hilfen-fuer-unternehmen.html> (hämtad 2021-03-05 och 2021-04-08), och uppgifter från Sveriges ambassad i Berlin, <https://wm.baden-wuerttemberg.de/de/service/foerderprogramme-und-aufrufe/liste-foerderprogramme/soforthilfe-corona/>, https://www.stmwi.bayern.de/fileadmin/user_upload/stmwi/Themen/Foerderprogramme/Dokumente/Sofort_hilfe_Corona/2020-05-26_Richtlinien_Soforthilfe_Bayern.pdf

¹⁴¹ https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Downloads/V/vereinfachung-und-aufstockung-der-ueberbrueckungshilfe-III.pdf?__blob=publicationFile&v=4

¹⁴² <https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Infografiken/Wirtschaft/corona-hilfen-fuer-unternehmen.html> (hämtad 2021-03-05)

¹⁴³ <https://www.kfw.de/inlandsfoerderung/Unternehmen/KfW-Corona-Hilfe/>

¹⁴⁴ https://www.kfw.de/KfW-Konzern/Newsroom/Aktuelles/Pressemitteilungen-Details_616256.html

Genom de federala delstaternas garantibankar (*Bürgschaftsbanken*) kan företag också ansöka om kreditgarantier på 80%.

6.2.4 Rekapitaliseringsstöd

- Stödinsats: Wirtschaftsstabilisierungsfonds
- Ansvariga aktörer: Bundesministerium der Finanzen, Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, KfW, Bundesrepublik Deutschland Finanzagentur GmbH
- Investerat belopp: €8,47 miljarder¹⁴⁵

Denna fond etablerades redan mars 2020. Den har en total budget på € 600 miljarder, varav €100 miljarder avser medel för finansieringen av underställda lån inom ramen för KfW-sonderprogram och €400 miljarder avsätts till lånegarantier. Dessa instrument behandlas under avsnitt 6.2.3 ovan. €100 miljarder inom fonden avsätts till rekapitalisering av bolag i form av aktieköp där staten går in som tyst ägare. För att komma i fråga för stödet ska bolag uppfylla minst två av följande kriterier: balanssumma som överstiger €43 miljoner, omsättning som överstiger €50 miljoner, över 249 anställda. Vidare tas följande i beaktande vid beslut:

5. Bolagets betydelse för Tysklands ekonomi
6. Stödets angelägenhet för bolaget
7. Påverkan på arbetsmarknaden och konkurrenskraften
8. God hushållning med fondens resurser

En lista över företag som har beviljats detta stöd finns att hämta på Finansministeriets hemsida.¹⁴⁶

6.2.5 Skattelättnader & uppskov

- Stödinsatser: Steuerliche Hilfsmaßnahmen¹⁴⁷
- Ansvariga myndigheter: Bundesministerium der Finanzen, Finanzamt

För att stimulera efterfrågan har den ordinarie *momssatsen sänkts* från 19 till 16% och den reducerade momssatsen (för restauranger) från 7 till 5%. Kostnaden beräknades vid införandet till €20 miljarder.¹⁴⁸ Företag som upplever likviditetsproblem eller som har svårigheter att göra sina skattebetalningar får ansöka om *räntefritt uppskov*. Denna insats avser såväl inkomst- och bolagsskatt som moms.¹⁴⁹ Företaget ska kunna påvisa att det har drabbats negativt av pandemin, men det finns inga strikta kriterier för att bedöma detta. Företag och egenanställda uppmanas anpassa sin preliminära förhandsbeskattning. SMF kan även ansöka om ersättning gjorda för inbetalningar avseende skatteåret 2019 för att förbättra likviditetssituationen.¹⁵⁰ Företag har vidare möjlighet till *snabbare*

¹⁴⁵ <https://www.deutsche-finanzagentur.de/de/wirtschafts-stabilisierung/> (uppgifter om belopp hämtade 2021-04-08)

¹⁴⁶ <https://www.deutsche-finanzagentur.de/de/wirtschafts-stabilisierung/>

¹⁴⁷ <https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Schlaglichter/Corona-Schutzschild/2020-03-19-steuerliche-Massnahmen.html>

¹⁴⁸ Uppgifter från Sveriges ambassad i Berlin

¹⁴⁹ <https://www.bmw.de/Redaktion/DE/Coronavirus/soloselbststaendige-freiberufler-kleine-unternehmen.html>

¹⁵⁰ Am 22. April 2020 wurde beschlossen, dass kleine und mittlere Unternehmen ab sofort neben den bereits für das Jahr 2020 geleisteten Vorauszahlungen auch eine Erstattung von für das Jahr 2019 gezahlte Beträge bei ihrem zuständigen Finanzamt beantragen können und zwar auf Grundlage eines pauschal ermittelten Verlustes für das aktuelle Jahr.

avskrivningar i syfte att stimulera investeringar under pandemin, samt att flytta förluster till innevarande år.¹⁵¹

6.3 Utvärderingar

Tyskland har av historiska skäl inte lika god tillgång till registerdata som i de nordiska länderna. Detta gör det svårare att genomföra robusta utvärderingar då dessa kräver tillgång till mikrodata omfattande vilka företag som har fått stöd som kan kopplas till annan ekonomisk information. Det finns dock krav på att större, kostsamma reformer ska utvärderas. Det blir därför intressant att senare studera vilka metodval som har gjorts.

¹⁵¹ Intervju, IW Köln, 2021-04-08

7. Översikt av stödinsatserna

I tabell 5 presenteras en översikt över de stödinsatser som ingår i omvärldsanalysen av statliga stöd under pandemin.

Tabell 5 Översikt av stödinsatserna

Land	Avsnitt	Stödinsats	Syfte	Finansieringsform	Belopp	Målgrupp	Villkor
DK	3.2.1	Lönekompensation til hjemsendte ansatte	Permitteringsstöd till arbetsgivare	Bidrag	15,715 miljarder DKK	Företag	Permitterade på heltid som annars skulle ha avskedats
DK	3.2.2	Kompensation til selvstændige	Lönebidrag till företagare	Bidrag	7,987 miljarder DKK	Företag	30% minskad omsättning eller påverkad av restriktioner
DK	3.2.2	Kompensation til freelancere	Lönebidrag till företagare	Bidrag	127 miljoner DKK	Företag	30% minskad omsättning eller påverkad av restriktioner
DK	3.2.2	Kompensation til sæsonafhængige freelancere	Lönebidrag till företagare	Bidrag	11 miljoner DKK	Företag	30% minskad omsättning eller påverkad av restriktioner
DK	3.2.3	Kompensation for en virksomheds faste omkostninger	Bidrag för att täcka företagets fasta kostnader	Bidrag	9,735 miljarder DKK	Företag	30% minskad omsättning
DK	3.2.4	COVID-19 Startlån	Matchinglån unga innovativa företag	Lån	9,3 miljarder DKK	Unga SMF	Innovativa, icke börsnoterade
DK	3.2.4	COVID-19 Investarlån	Matchinglån till unga tillväxtföretag	Lån	ingår i ovan	Unga SMF	Tillväxtpotential och likviditetsproblem
DK	3.2.4	COVID-19 BA-lån	Lån för att matcha affärsänglars investeringar	Lån	ingår i ovan	Unga SMF	Pre-seed eller seed-fas
DK	3.2.4	COVID-19 Syndikeringslån	Matchinglån för start-ups i senare fas	Lån	ingår i ovan	Unga SMF	Startups i senare fas
DK	3.2.4	Ansvarlige lån - Genstart, Genstartskapital	Underställda lån till företag	Lån	ingår i ovan	Större SMF och midcaps	Tillhör drabbad bransch, tillväxtpotential
DK	3.2.5	Likviditetskaution til små og mellemstore eksportvirksomheder	Underlätta tillgång till lån	Lånegarantier	i.u.	Företag	30% minskad omsättning eller påverkad av restriktioner

Land	Avsnitt	Stödinsats	Syfte	Finansieringsform	Belopp	Målgrupp	Villkor
DK	3.2.5	Likviditetskaution til store eksportvirksomheder	Underlätta tillgång till lån	Lånegarantier	i.u.	Företag	Exportörer eller underlevernatörer; 30% minskad omsättning eller påverkad av restriktioner
DK	3.2.5	Dækningen på det danske kredit-forsikringsmarked	Stimulera utlåning	Kreditgarantier	i.u.	Kreditinstitut	Blivit mer restriktiv med utlåning
DK	3.2.6	Rekapitaliseringsstöd	Tillskott av ägarkapital	Ägarkapital	10 miljarder DKK budgeterades	Större företag	Större arbetsgivare, helst exportföretag
DK	3.2.7	Moms-lån	Öka företagens likviditet	Uppskov/lån		SMF	
Land	Avsnitt	Stödinsats	Syfte	Finansieringsform	Belopp	Målgrupp	Villkor
DK	3.2.7	A-skattelån	Öka företagens likviditet	Uppskov/lån		Företag	
DK	3.2.7	Forhøjet fradrag for FoU i 2020 og 2021	Stimulera FoU-investeringar	Skattelättnader		Företag	Genomför investeringar
DK	2.2	Exportkreditgarantier	Kortfristiga kreditgarantier för affärer med lågriskländer	Kreditgarantier	i.u.	Företag	Exportörer
FI	4.2.1	A-kassa, Arbetslöshetsskydd	Mer generösa villkor för korttidsarbete	Försäkring (bidrag)		Arbetstagare	Hel- eller deltidspermitterade
FI	4.2.2	Arbetsmarknadstöd	Lönebidrag till företagare	Försäkring (bidrag)	€94,3 miljoner	Företagare	Minskat till deltidsarbete eller intäkter under ca €1 100/mån
FI	4.2.3	Kostnadsstöd för företag	Bidrag för att täcka företagets fasta kostnader	Bidrag	€281 miljoner	Företag	30% minskad omsättning eller påverkad av restriktioner
FI	4.2.4	Driftskapitallån för finansieringsbehov orsakade av coronakrisen	Täcka behov av rörelsekapital	Lån		Företag	Kan ej få lån pga pandemin
FI	4.2.5	Begynnelseborgen, SMF-borgen	Tillgång till finansiering via ordinarie långgivare	Lånegarantier	(kan ej särskiljas)	Unga SMF	Ägt av fysiska personer i Finland

Land	Avsnitt	Stödinsats	Syfte	Finansieringsform	Belopp	Målgrupp	Villkor
FI	4.2.5	Finnveraborgen	Tillgång till finansiering via ordinarie långgivare	Lånegarantier	(kan ej särskiljas)	SMF, i vissa fall stora bolag	
FI	4.2.6	FUI-lån vid störningar	Lån för att bedriva FoU-verksamhet	Lån	€72,9 miljoner	SMF och midcaps	Branscher: Handel, besöksnäringen, logistik, industri
FI	4.2.6	Utvecklingsfinansiering av affärsverksamhet i störningssituationer	Förstudier och genomförande av projekt för att anpassa verksamheten till pandemin	Bidrag	ingår i ovan	SMF och midcaps	Branscher: Handel, besöksnäringen, logistik, industri
FI	4.2.6	Utvecklingsfinansiering av affärsverksamhet i störningssituationer	Förstudier och genomförande av projekt för att anpassa verksamheten till pandemin	Bidrag	ingår i ovan	Mikroföretag	Branscher: Handel, besöksnäringen, logistik, industri
FI	4.2.7	Stabiliseringsfinansiering av koronaperioden för medelstora företag	Aktier och konvertibla obligationer för företag som hade varit lönsamma om det inte vore för krisen	Ägarkapital	€66,4 miljoner	Medelstora bolag	Icke börsnoterade större arbetsgivare
FI	4.2.8	Lättnader i företagens skatteärenden	Ökad likviditet	Uppskov		Företag	
FI	2.2	Exportkreditgarantier	Kortfristiga kreditgarantier för affärer med lågriskländer	Kreditgarantier	i.u.	Företag	Exportörer
UK	5.2.1	Coronavirus Job Retention Scheme (CJRS)	Permitteringsstöd till arbetsgivare	Bidrag	£61,3 miljarder	Företag	Hel- eller deltidspmitterade
UK	5.2.1	Coronavirus Statutory Sick Pay Rebate Scheme	Ersättning till arbetsgivare för sjuklönekostnader	Bidrag	i.u.	Företag	Sjukskrivna arbetstagare
UK	5.2.2	Self-Employment Income Support Scheme	Lönebidrag till företagare	Bidrag	£6,21 miljarder	Företagare	Trovärdig uppskattning på omsättningsminskning
UK	5.2.3	Local Restrictions Support Grant (LRSG - Closed),	Schablonmässigt bidrag - olika nivåer	Bidrag	£13,308 miljarder	Företag	Stängt pga restriktioner

Land	Avsnitt	Stödinsats	Syfte	Finansieringsform	Belopp	Målgrupp	Villkor
		Closed Businesses Lockdown Payment (CBLP)					
	5.2.3	Local Restrictions Support Grant (Open, Sector), Additional Restrictions Grant (ARG), Christmas Support Payment (CSP)	Schablonmässigt bidrag - olika nivåer	Bidrag	ingår i ovan	Företag	Begränsad verksamhet pga restriktioner
UK	5.2.3	Restart grant	Schablonmässigt bidrag för återöppning	Bidrag	i.u., nytt stöd	Handeln, besöksnäringen, personliga tjänster	Helt eller delvis stängd pga restriktioner
UK	5.2.4	Coronavirus Business Interruption Loan Scheme (CBILS)	Tillgång till finansiering via ordinarie långivare	Lånegarantier	£23,28 miljarder	Större SMF	Hade varit livskraftigt utan pandemin
UK	5.2.4	Bounce Back Loan Scheme (BBLs)	Tillgång till finansiering via ordinarie långivare	Lånegarantier	£46,53 miljarder	Mindre SMF	Hade varit livskraftigt utan pandemin
UK	5.2.4	Recovery Loan Scheme	Tillgång till finansiering via ordinarie långivare	Lånegarantier	i.u., nytt stöd	Företag	Ökar verksamheten vid lättade restriktioner
UK	5.2.5	Coronavirus Large Business Interruption Loan Scheme (CLBILS)	Tillgång till finansiering via ordinarie långivare	Lånegarantier	£5,30 miljarder	Stora bolag	Hade varit livskraftigt utan pandemin
UK	5.2.6	Future Fund	Matchar privata investerares insats	Konvertibla obligationer	£1,124 miljarder	Unga innovativa företag	Beroende av private equity
UK	5.2.7	COVID-19 Corporate Financing Facility (CCFF)	Ökad likviditet	Köp av kortfristiga skulder	£7,402 miljarder	Stora bolag	Väsentligt bidrag till ekonomin
UK	5.2.8	Business Rates Holiday	Slopad kommunalskatt på kommersiella fastigheter	Skattelättnader		Företag med fysiska lokaler	Verksamhet i kommersiella lokaler

Land	Avsnitt	Stödinsats	Syfte	Finansieringsform	Belopp	Målgrupp	Villkor
UK	5.2.8	Reduced VAT	Stimulera efterfrågan; sänkning från 20% till 5%	Skattelättnader		Restauranger och besöksnäringen	Besöksnäringen
UK	5.2.8	VAT Deferral Payment Scheme	Ökad likviditet	Uppskov		Företag	
UK	5.2.8	Self-Assessment Payments Deferral	Ökad likviditet	Uppskov		Företagare	
UK	5.2.8	Super-deduction capital allowance	Ökat skatteavdrag för att stimulera investeringar	Skattelättnader		Företag	Genomför investeringar
UK	2.2	Exportkreditgarantier	Kortfristiga kreditgarantier för affärer med lågriskländer	Kreditgarantier	i.u.	Företag	Exportörer
DE	6.2.1	Kurzarbeitergeld	Villkoren har gjorts mer generösa	Försäkring (bidrag)		Arbetstagare	Hel- eller deltidspmitterade
DE	6.2.2	Soforthilfe	Schablonmässigt bidrag	Bidrag	€13,6 miljarder	SMF, egenföretagare	Har fasta kostnader och likviditetsbrist
DE	6.2.2	Überbrückungshilfe I	Täcka andel av företagets fasta kostnader	Bidrag	€1,4 miljarder	SMF	60% minskad omsättning
DE	6.2.2	Überbrückungshilfe II	Täcka andel av företagets fasta kostnader	Bidrag	€2,1 miljarder	SMF	30-50% minskad omsättning; har gjort en förlust
DE	6.2.2	November- und Dezemberhilfe	Motsvarar 75% av tidigare omsättning	Bidrag	€9,932 miljarder	Besöksnäringen och restauranger	Stängda pga restriktioner
DE	6.2.2	Neustarthilfe	Motsvarar 50% av tidigare inkomst	Bidrag	€791 miljoner	Företagare	60% minskad inkomster
DE	6.2.2	Überbrückungshilfe III	Täcka 100% av företagets fasta kostnader	Bidrag	€2,515 miljarder	SMF och stora bolag	30-50% minskad omsttning
DE	6.2.3	KfW-sonderprogram 2020	Tillgång till finansiering via ordinarie långgivare	Lånegarantier	€52,7 miljarder	Företag	

Land	Avsnitt	Stödinsats	Syfte	Finansieringsform	Belopp	Målgrupp	Villkor
DE	6.2.4	Wirtschaftsstabilisierungsfonds	Öka likviditet	Ägarkapital	€8,47 miljarder	Medelstora och stora bolag	Betydelse för Tyskland ekonomi och sysselsättning
DE	6.2.5	Sänkt restaurangmoms	Öka efterfrågan	Skattelättnader	€20 miljarder (beräknat)	Restauranger	
DE	6.2.5	Steuerliche Hilfsmaßnahmen - inkomst- och bolagsskatt	Öka likviditet	Uppskov		Företag	Påverkade negativt av pandemin
DE	6.2.5	Steuerliche Hilfsmaßnahmen - snabbare nedskrivning	Öka likviditet, stimulera kapitalinvesteringar	Skattelättnader		Företag	Genomför investeringar
DE	2.2	Exportkreditgarantier	Kortfristiga kreditgarantier för affärer med lågriskländer	Kreditgarantier	i.u.	Företag	Exportörer

8. Sammanfattning och reflektion

Det finns stora likheter mellan de studerade ländernas näringspolitiska insatser. Till viss del till följd av tillfälliga ändringar av EU:s statsstödsregler. Tabell 5 i kapitel 7 ger en överblick av ländernas coronastöd. Det finns dock viktiga nyansskillnader mellan insatserna. Bland annat när det gäller garantiandelen för de statliga lånegarantierna, flexibiliteten i permitteringssystemet och hur nivån på bidrag till företagen beräknas.

8.1 Restriktioner och insatserna

Det finns en tydlig koppling mellan restriktionerna och stödet till näringslivet i samtliga studerade länder. Tyskland gav till exempel ett mer generöst bidrag (baserat på företagets tidigare omsättning snarare än dess fasta kostnader) riktat till företag inom den kundnära tjänstesektorn, exempelvis besöksnäringen och restaurangsektorn, under de hårda nedstängningarna i november och december 2020. Detta skapade en del debatt då andra sektorer som endast fick ersättning för fasta kostnader upplevde sig vara missgynnade. I Storbritannien har bidragsnivåerna varit mer schablonmässiga. En högre ersättning har utgått till verksamheter som har tvingats hålla stängt och en lägre ersättning till företag vars verksamhet delvis inskränkts av restriktionerna. I Danmark uppges stöd ha beslutats i regel samma vecka som nya restriktioner har införts. Eftersom regeringen saknar egen majoritet i Folketinget, har dessa beslutats i bred enighet.

Flera stöd har kopplats just till begränsningar till personrörlighet och vad gäller antalet personer som tillåtits samlas på en plats. Införda restriktioner har särskilt påverkat kultur- och evenemangsektorn, restauranger och besöksnäringen. I Finland har det dock förekommit en diskussion om utarmning av kultursektorn. Detta eftersom frilansande kulturutövare inte har uppfyllt villkoren för många av företagsstöden.¹⁵² Danmark har å andra sidan haft flera stöd riktade till just frilansare/egenföretagare. Det har även funnits flera olika danska stöd riktade mot avlysta evenemang och verksamheter som innebär större sammankomster. Trots detta har det förekommit kritik om att stöden inte har nått tillräckligt långt ner i värdekedjorna till alla berörda underleverantörer.¹⁵³

Exporten är, å andra sidan, ett område där de studerade länderna har tänkt på hela värdekedjan. Under pandemin har exportkreditgarantier tillåtits även för kortfristiga krediter. Detta i samband med affärer med kunder i lågriskländer, något som normalt anses vara en marknadsmässig risk. Underleverantörer till andra inhemska exportföretag har också haft möjlighet att ansöka om kreditgarantier. Stöd i form av ägarkapital, inklusive konvertibla obligationer, har främst riktats mot större industriarbetsgivare. Detta trots att industrin har återhämtat sig snabbast under krisen. Undantaget är Finland som har riktat rekapitaliseringsstöd till medelstora företag med större sysselsättningseffekt. Länderna har ökat det statliga ägandet i de större nationella flygbolagen i flera omgångar. Storbritannien har i stället gått in med statliga lånegarantier.

¹⁵² Intervju Sveriges ambassad i Helsingfors, 2021-03-24

¹⁵³ Intervju, Dansk industri, 2021-03-29

Vi ser även en koppling mellan drabbade näringsgrenar och riktade stöd i de olika besluten om tillfälliga ändringar av EU:s statsstödsregelverk som har fattats under pandemin. För att vara berättigade till bidrag för att täcka sina fasta kostnader, ska företagen höra till en bransch som har haft en minskning i omsättning på minst 10 procent nationellt eller själva haft en minskning på 30 procent. Bidragsnivåerna baserar sig på omsättningen samma period 2019. I samtliga studerade länder har det periodvis funnits krav på att företagen därutöver ska höra till en bransch som har påverkats direkt eller indirekt av restriktionerna genom exempelvis krav på att hålla stängt eller kraftigt minska antalet besökare. I Danmark, Storbritannien och Tyskland har stöden tydligt kopplats till regionala eller lokala förhållanden utifrån periodvisa striktare restriktioner.

EU-kommissionen framförde i det första ändringsbeslutet redan i mars 2020 att tonvikten skulle ligga på att kanalisera stöd genom kommersiella finansiella institut. För garantiprodukter är det således ordinarie privata långivare som beslutar om företagsutlåning och ansöker om den statliga garantin å företagets vägnar. Detta förfarande skulle säkerställa mer kommersiellt sunda utlåningsbeslut. Det har dock skett en glidning ifrån denna princip under pandemins gång, då staten tagit allt större risk och bidragen blivit alltmer generösa.

De maximalt tillåtna bidragsnivåerna har höjts under perioden, från €200 000 före krisen, till €800 000, till €1,8 miljoner och €10 miljoner för särskilt drabbade företag. I Tyskland har självriskerna dessutom minskats under tiden och slutligen tagits bort. De statliga bidragen har därmed tillåtits uppgå till 100 procent av de fasta kostnaderna (upp till maxbeloppet). Vi ser en liknande utveckling när det gäller Tysklands lånegarantier. Regeringen gav efter för påtryckningar från industrin och höjde taket från 80 till 100 procent.¹⁵⁴ De statliga insatserna beskrivs som en skyddssköld (Schutzschild) för anställda och företag. Storbritannien införde tidigt en garanti på 100 procent riktad mot små och medelstora företag (SMF). Genomförda uppföljningar visade tecken på att programmet hade utsatts för bedrägerier och efterföljdes av ett program som erbjuder garantier upp till 80 procent. Statliga lån har också tillkommit som produkt i både Tyskland och Finland, där garantier tidigare var normen. I Danmark och Storbritannien har statliga lån (och andra debtinstrument) framför allt riktats mot startups.

Över tid har staten alltså tagit ett allt större ansvar för att hålla företagen vid liv. Detta kan innebära en ökad risk för *moral hazard*, det vill säga att företagen har möjlighet att fatta osunda ekonomiska beslut eftersom risken i större utsträckning bärs av en annan aktör.

8.2 Selektivitet och flexibilitet

Storbritannien är det land bland dem vi har studerat som har utövat minst styrning över hur företagen använder det statliga stödet. Det kan bero på att stödet främst har bestått av lånegarantier som täcker 40–80 procent av lånen från kommersiella aktörer.¹⁵⁵ Företagen har alltså fått ta en större självrisk och med denna fått större självbestämmande. Det bör dock noteras att det har väckts en livlig debatt i

¹⁵⁴ Uppgifter från Sveriges ambassad i Berlin

¹⁵⁵ Inledningsvis fanns det ett lånegarantiprogram som täckte 100% av utlåning till SMF.

Storbritannien om att företagen kan ha uppnått en ohållbar skuldsättning som på sikt kan leda till konkurser och även betydande statliga utgifter om garantierna tas i anspråk.

Demary (2021) beskriver tre möjliga effekter av coronastödsprogrammen för företagen. För det första har stödpacketen inkluderat lån för att täcka rörelsekapital, inte bara finansiering av produktiva investeringar som kan ha försämrat företagens kreditvärdighet. När amorteringar senare måste prioriteras över annat (debt deleveraging) kan investeringar tvingas skjutas på framtiden. Detta kan ha långsiktiga effekter på företagens innovationskraft och strukturomvandling. En annan effekt är att företag vars resultat har påverkats av bidrag under en lång tid riskerar att bli beroende av bidrag för sin överlevnad, så kallade zombies. Slutligen kan både en period av ökad skuldsättning och låga vinster/förluster till följd av pandemin leda till många konkurser av företag som annars hade kunnat vara livskraftiga. Detta kan bli ett särskilt problem i branscher med många SMF, såsom den hårt drabbade kundnära tjänstesektorn.

Respondenter från Finland och Danmark pekar på att den låga räntan hjälper företag att överleva under pandemin.¹⁵⁶ Swedbank (2021) lyfter också fram den låga räntan, samt de senaste årens expansiva finans- och penningpolitik med centralbankernas köp av tillgångar som betydelsefulla för företagens finansiering under pandemin. Men framtida räntehöjningar kan göra den ökande skuldsättningen ohållbar för de företag som har tagit stora coronalån.

Den brittiska staten har köpt stora bolags skulder inom ramen för Covid-19 Corporate Finance Facility (CCFF). Skulderna omvandlas till ägarkapital i de fall företagen inte kan återbetala dem. Staten kan alltså på sikt bli ägare i ett antal bolag. Även Tyskland och Finland har infört liknande instrument, men då i första hand som tyst direktägare där man har köpt preferensaktier istället för att låna ut pengar i form av konvertibla obligationer.

Om man ser till de krav som länderna ställer på de stödmottagande företagen ser vi att det framför allt är när staten går in med ägarkapital som det ställs krav på begränsningar av bonusar och andra ersättningar till ledningen och begränsningar i aktieutdelningar. Så har i regel inte varit fallet när det gäller direkta bidrag. Liksom i Sverige skapade det stor uppmärksamhet i finsk media att vissa bolag som fick ta del av de olika riktade coronabidragen gjorde aktieutdelningar.¹⁵⁷

Danmark har haft flest olika typer av riktade stöd, till den grad att EU-kommissionen uppger ha riktat kritik mot landets hantering.¹⁵⁸ Detta kan bland annat observeras i antalet olika ärenden inom ramen för de tillfälliga ändringarna av statsstödsreglerna på EU-nivå. Finland, Storbritannien och Tyskland har sökt kommissionens medgivande för större ramprogram. Kommissionen har krävt, åtminstone när det gäller bidrag, att programmen ska ha en estimerad budget före beslut. I Tysklands fall har de ramprogram som beslutats budgetar som sammanlagt vida överstigit de faktiska utbetalningarna till

¹⁵⁶ Dansk industri, intervju, 2021-03-29.

¹⁵⁷ Intervju, Sveriges ambassad i Helsingfors och Business Sweden 2021-03-24

¹⁵⁸ Intervju, Sveriges ambassad i Danmark och Business Sweden Danmark.

företagen. Det har spekulerats om det finns ett politiskt signalvärde i överskattade budgetar – en signal till näringslivet att staten står redo att backa företagen.¹⁵⁹

Det allra flesta stöden har objektiva kvalificeringskrav. Det innebär till exempel att de ska ha haft en viss omsättningsminskning eller höra till en bransch eller region som är särskilt drabbad av restriktioner. En nackdel med kvalificeringskraven är att de gör stöden trubbiga och att de tillfaller företag som inte skulle ha behövt stöden. En fördel med förfarandet är att det minskar risken för *picking the winners*, det vill säga att myndigheter kan bestämma vilka enskilda företag som ska klara krisen och inte.

I vår studie ser vi ett fåtal generella insatser. Samtliga studerade länder har gett företagen (i många fall endast SMF) möjlighet att få uppskov med momsinsbetalningar, och i de flesta fall även bolagsskatt och arbetsgivaravgifter. Tillvägagångssättet fungerar som ett räntefritt lån för att understödja företagens likviditet. I Danmark har programmet till och med rubricerats som låneprogram och i vissa fall kan företag i Danmark och Tyskland även få lån utbetalade som motsvarar de senast gjorde inbetalningarna till skattemyndigheten. Dessa stöd är alltså helt generella. Det finns i princip inga kvalificeringskrav (även om viss administration krävs) och företagen kan allokera medlen fritt till de utgifter som de själva bedömer som mest angelägna. Finland, Storbritannien och Tyskland har beslutat om tillfälliga ändringar till insolvensförfarandet. Dessa fungerar också som ett stöd till företag med skulder som har förfallit, men som har hamnat i betalningssvårigheter på grund av likviditetsproblem.

Vi har identifierat ett fåtal insatser med inriktning på att stimulera konsumtion. Detta är särskilt intressant eftersom det överlåter till marknadens aktörer att bestämma vilka företag som ska överleva krisen. I Tyskland har den ordinarie momssatsen sänkts från 19–16 procent och restaurangmomsen har sänkts till 5 procent. I Storbritannien har moms på restauranger och handel också sänkts. Återigen finns risk att den generella sänkningen av ordinarie moms även gynnar branscher som har stärkts av krisen, såsom e-handeln.

Danmark har haft ett unikt stöd i detta sammanhang. Alla danskar som var i arbete under 2019–2020 fick fem veckors semester infrysta i samband med omstruktureringen av semestersystemet, det så kallade FerieKonto. Enligt ett tidigare beslut i Folketinget skulle dessa veckor betalas ut när man uppnått pensionsåldern. Som en satsning för att stimulera hushållens konsumtion har arbetstagare fått möjlighet att ansöka om utbetalning redan under pandemin. Även permitteringsstödet, som finns i olika skepnader i samtliga studerade länder, kan delvis ses som ett stöd för att upprätthålla konsumtionen.

8.3 Kompetensutveckling

Storbritannien och Danmark har permitteringssystem som innebär att stödet betalas till företagen. Arbetstagarna blir kvar som anställda hos sina arbetsgivare men är arbetsbefriade.¹⁶⁰ Finland och Tyskland har sedan länge system med korttidsarbete (Kurzarbeit) som innebär att stödet betalas ut direkt till arbetstagarna genom

¹⁵⁹ Intervju, Sveriges ambassad i Berlin, 2021-03-24

¹⁶⁰ I Storbritannien är det möjligt att vara hel- eller deltidspmitterad, medan i Danmark har kravet varit på heltidspmittering

arbetslöshetsförsäkringen. Under pandemin har dessa länder gjort villkoren mer generösa avseende både ersättningsnivån och längden på ersättningstiden.

En vanlig invändning eller skepsis mot sådana arbetsmarknadspolitiska åtgärder är att de kan bidra till att företagen behåller icke produktiva matchningar i stället för att låta resurser reallokteras (Bennedsen et al. 2020). Enligt IMF har flera ekonomer tidigare kritiserat Tysklands program för att göra arbetsmarknaden mindre flexibel och behålla anställda inom jobb som egentligen borde försvinna.¹⁶¹ Att arbetsgivare betalar en självrisk (i form av en del av arbetstagarnas sociala avgifter avseende även de icke arbetade timmarna) är en del av programdesignen som är ämnad att minska denna risk. Självrisken har dock slopats under pandemin och ersättningsnivåerna till arbetstagarna har höjts.

De permitterade kan behöva förvärva nya kompetenser som blir mer efterfrågade på arbetsmarknaden efter pandemin. Den snabbt ökande digitaliseringen är ett exempel på detta. Ländernas permitteringssystem under coronapandemin har dock inte i någon större utsträckning integrerat insatser för kompetensutveckling. Vissa intervjupersoner menar att det beror på att pandemin inte förväntades bli långvarig. Dessutom drabbades företag i högre grad av restriktioner för att begränsa smittspridningen än av andra ekonomiska faktorer. En relevant fråga är om ekonomin bara har satts på paus och kommer att återgå till hur den var innan pandemin eller om det har skett bestående ändringar i våra konsumtionsmönster.

Det har åtminstone inledningsvis funnits anledning att tro att samma jobb kommer tillbaka när verksamheterna tillåts bedrivas som tidigare. Pandemin har dock blivit alltmer långvarig och nya konsumtionsmönster, såsom en kraftig ökning av e-handeln, har vuxit fram. I Tyskland handlar debatten mycket om hur levande stadskärnor ska skapas när butiker och andra verksamheter försvinner.¹⁶² I en enkätundersökning av SMF som nyligen gjordes på uppdrag av det tyska statliga lånegarantiinstitutet KfW kom det fram att cirka hälften av alla SMF inte investerar i vidareutbildning av sin personal under pandemin då alla resurser läggs på att överleva krisen.¹⁶³ Företag som har fått en kraftigt försämrad ekonomi kan få svårt att själva investera i vidareutbildning av personal.

Permitteringssystemet är väletablerat i Finland och arbetstagarna uppges vara vana vid återkommande perioder av korttidsarbete med ersättning från A-kassan. I den offentliga debatten lyfts oro över att systemet döljer framtida höga arbetslöshetsciffror.¹⁶⁴ Det har länge funnits en diskussion om kompetensutveckling och vidareutbildning vid korttidsarbete.¹⁶⁵ Under 2020 infördes möjlighet för permitterade och friställda att studera utan att förlora sin arbetslöshetsersättning fram till 31 december 2021.¹⁶⁶

I Tyskland och Storbritannien har permitteringen varit relativt flexibel och de permitterade eller korttidsarbetande har haft möjlighet att testa andra arbeten under tiden. Danmarks permitteringssystem framstår som det minst flexibla av de studerade

¹⁶¹ <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/06/11/na061120-kurzarbeit-germanys-short-time-work-benefit>

¹⁶² Intervju, IW Köln, 2021-04-08

¹⁶³ <https://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/deutschlands-mittelstaendler-dampfen-weiterbildungen-ein-17299648.html>

¹⁶⁴ Intervju, Sveriges ambassad i Helsingfors och Business Sweden 2021-03-24.

¹⁶⁵ Intervju, Aalto university, 2021-04-13

¹⁶⁶ E-post, Arbets- och näringsministeriet, 2021-04-19

länderna. Det har funnits krav på att permitteringen ska vara på heltid och de permitterade ska inte arbeta med något annat eller studera under tiden. Näringslivsrepresentanter har riktat kritik mot permitteringsstödet. De menar att det har varit dyrt då staten endast täckt löner upp till en lägre nivå samt att företag, trots att de har tvingats betala en stor del av lönerna, inte kunnat använda medarbetarna eftersom permittering har varit på heltid.¹⁶⁷

Å andra sidan har arbetsgivare i Danmark fått betala en högre självrisk. Det bör minimera risken för *moral hazard*. De danska företagen behöver noga överväga om varje permitterad arbetstagare är en resurs som de verkligen tror kommer att behövas i framtiden. I Storbritannien har det funnits en debatt om huruvida permitteringssystemet konserverar gårdagens jobb som har benämnts så kallade ghost jobs.¹⁶⁸ Regeringen har infört krav på att arbetsgivare ska bidra med en del av lönekostnaderna även för icke arbetade timmar med start i juli 2021. Det kan ses som en insats för att stärka budgeten. Främst kanske det ska ses som en insats för att minska incitamenten för arbetsgivare att behålla personer i arbeten som förmodligen inte kommer att finnas kvar efter krisen.

8.4 Innovation och grön omställning

Pandemin, restriktionerna och coronastödprogrammen kan påverka företagets investeringar i innovation både positivt och negativt. Subventioner till företag kan hindra strukturomvandlingen genom att bromsa den normala processen genom vilken vissa företag blir mindre lönsamma, läggs ner och därmed frigör resurser till andra verksamheter. På så sätt kan de kan leda till en zombifiering där företag utan livskraftiga affärsmodeller överlever genom bidragen med minskat incitament till innovation och utveckling. Pandemin och restriktionerna kan stimulera innovation om företagen försöker bemöta krisen genom att investera i innovativa processer och nya sätt att leverera sina varor och tjänster.

Danmark och Finland har infört coronarelaterade stöd som syftar till att främja innovation. Finland införde tidigt under pandemin subventionerade statliga lån till innovationsprojekt. Programmen kunde användas av företag till nya modeller för att leverera tjänster under en tid med begränsad personrörlighet, till digitalisering eller till att identifiera nya leverantörer och logistiklösningar. Detta stöd infördes allra först i början av pandemin eftersom den nödvändiga lagstiftningen redan fanns på plats och den myndighet som administrerar stödet, Business Finland, redan hade system för att bedöma ansökningar och administrera utbetalningarna.¹⁶⁹ Respondenter menar att regeringen egentligen hade för avsikt att snabbt införa ett bredare stöd genom skattemyndigheten, men att processen bedömdes ta för lång tid.¹⁷⁰

Danmark utmärker sig som det enda landet i studien som har infört ett icke-selektivt innovationsstöd. FoU-skatteavdraget har tillfälligt höjts till 130 procent under 2020–2021. Samtliga länder har infört skattelättnader i syfte att stimulera kapitalinvesteringar genom skatteavdrag eller möjlighet till snabbare avskrivningar. Detta kan potentiellt också vara positivt för innovation. Att dessa stöd är icke-selektiva betyder att myndigheterna inte

¹⁶⁷ Intervju, Dansk industri, 2021-03-29.

¹⁶⁸ Intervju med Sveriges ambassaden i London, 2021-03-18.

¹⁶⁹ Business Finland motsvarar Vinnova och Business Sweden

¹⁷⁰ Intervju, Aalto universitet, 2021-04-13

bedömer företagens investeringsplaner för att besluta om stöd. Samtidigt säkerställer skatteavdraget att företagen tror på investeringen då inget bidrag betalas ut. IMF (Wen, 2020) lyfter fram tidigare studier av införande av liknande skatteavdrag under lågkonjunkturen i USA i början av 2000-talet som visade på goda effekter på företagens investeringar.

Dansk industri har genomfört en medlemsundersökning som visat att fyra av tio medlemsföretag har satsat på att utveckla nya produkter under pandemin. En tredjedel anser att de kommer att komma starkare ur pandemin. Många av dessa har investerat i eller utvecklat digitala arbetssätt som har gett möjligheter till distans- och hemarbete samt försäljning via nätet.¹⁷¹ Studien ger dock inte underlag för att bedöma om dessa resultat delvis beror på skatteavdraget.

Under pandemin har de statliga bidragen till företagen både ökat i volym och successivt gjorts tillgängliga för allt fler företag – undantaget Storbritannien. De företag som har drabbats mest av pandemin har kunnat få upp till 100 procent av sina kostnader täckta i Danmark och mer än 100 procent i Tyskland. Avsaknaden av en självrisk för företagen kan bidra till att minska trycket att effektivisera verksamheten och utveckla innovativa sätt att pressa ner kostnader.

Lån och lånegarantier har både fördelar och nackdelar som stödinstrument. Till skillnad från fallet med bidrag kan företag antas göra en egen bedömning av sin framtida lönsamhet och därmed möjligheten att amortera på lånet. Det blir på så sätt mindre sannolikt att företag som inte har en trovärdig plan för sin verksamhet post-corona väljer att nyttja stödet. Lån har dock även nackdelen att företag som redan drabbas av sjunkande lönsamhet på grund av pandemin dessutom ökar sin skuldsättning. Användningsområdena för flera av lån- och garantiprodukterna har utvidgats till att inkludera behov av rörelsekapital, utöver produktiva investeringar och utvecklingsprojekt. Näringslivsrepresentanter i Finland befarar att SMF:s finansiella situation kan ha försämrats under krisen till den grad att den kommer att utgöra ett hinder för innovation och FoU på sikt.¹⁷² Sjunkande lönsamhet tillsammans med ökad skuldsättning (genom de många coronalånen) riskerar således att bli ett hinder för investeringar i innovationer och nya processer i SMF efter krisen.

Alla studerade länder har infört särskilda investeringsinsatser för innovativa start-ups. Dessa program matchar affärsänglars eller andra privata aktörers investeringar i unga företag. I samtliga program är det investeraren, och inte företaget, som ansöker om den statliga riskkapitalfinansieringen. Investerare ska uppfylla en rad kvalificeringskrav, ha betydande erfarenhet från näringslivet och genomfört framgångsrika exits.

Inga coronastöd med inriktning på *grön omställning* har identifierats i denna kartläggning. Generellt sett kan det noteras en vilja att hålla isär krishanteringen och andra politiska mål. Intervjupersonerna hänvisar i första hand till EU:s Gröna Giv och ländernas programmering av medel från EU:s återhämtningsfond som centrala verktyg för en miljö- och klimatanpassad ekonomisk återhämtning.

¹⁷¹ Intervju, Dansk industri, 2021-03-29.

¹⁷² E-post, Företagarna, 2021-04-08

Danmark sticker ut något i detta sammanhang, även om landet inte har infört några gröna selektiva företagsstöd med anledning av pandemin. En insats som flera respondenter refererar till är projektering av två energiöar.¹⁷³ Enligt Dagens industri ska en ö byggas i Östersjön vid Bornholm och en i Nordsjön. Detta skulle innebära mer än en fördubbling av den danska vindkraftsproduktionen och kosta 300 miljarder danska kronor att bygga.¹⁷⁴ Det handlar om havsbaserad vindkraft och andra innovativa förnybara energilösningar samlade geografiskt. Initiativet skapar affärer för danska företag inom förnybarenergisektorn.

8.5 Uppföljning och utvärdering

I samtliga studerade länder kan vi observera en växelverkan mellan kontroll och korruptionsbekämpning å ena sidan och snabbhet och begränsad administrativ börda för företagen å andra sidan. Tysklands första bidragsprogram i början av pandemin, den så kallade Soforthilfe, uppges ha drabbats av bedrägerier och många felaktiga utbetalningar uppskattas ha gjorts. I senare stödprogram infördes krav om att ansökningar skulle göras av en tredje part (oftast en revisor).¹⁷⁵ Det förekom dock klagomål att förfarandet kunde förlänga ansökningsprocessen. Därför fattades det beslut om att halva det sökta beloppet skulle betalas ut direkt efter ansökan och återstående del efter prövning. I Danmark riktade näringslivsrepresentanter inledningsvis kritik mot regeringen för långsam handläggning av ansökningar. För att påskynda utbetalningarna övergick man till att betala ut först och göra kontroller i efterhand.¹⁷⁶ Danmark har dessutom ett snabbförfarande för bidrag till företag i nödsituation. Det har en enklare ansökningsprocess (utan krav på revisor), men företagets självrisk höjs så att endast 50 i stället för 80 procent av de fasta kostnaderna ersätts.

I en rapport from IMF skriver Khasiani et al. (2020) om vikten av att föra register ("behålla kvitton") över vilka som har mottagit stöd. Författarna menar vidare att transparens och lättillämpade villkor och kvalificeringskrav är centrala för att minska bedrägerier och öka insatsernas effektivitet. Syftet med rapporten är att ge rekommendationer till utvecklingsländer, men budskapet är allmängiltigt.

"Keeping the receipts" is particularly important since emergency spending is often vulnerable to misuse and corruption. Reasons for this include the scale of spending, which elevates incentives for rent seeking behavior; the potential for uncoordinated involvement of many actors, which creates opportunities for inefficiency and leakage; the speed with which interventions are identified and implemented, which could result in controls being relaxed; and poor or nonexistent targeting and unclear or unenforceable eligibility criteria for support, which could complicate implementation and lead to abuse and fraudulent claims. The combination of these factors especially when compounded by weak fiscal institutions, could result in misuse and mismanagement of public resources, and undermine the quality and effectiveness of public service delivery.

¹⁷³ Intervju Sveriges ambassad i Köpenhamn, Business Sweden 2021-03-24. Intervju, Dansk industri 2021-03-29.

¹⁷⁴ <https://www.di.se/hallbart-naringsliv/danmark-vill-bygga-gigantiska-energioar-i-ostersjon/>

¹⁷⁵ Intervju, Sveriges ambassad i Berlin, 2021-03-24 och IW Köln, 2021-04-08

¹⁷⁶ Uppgift från Sveriges ambassad i Köpenhamn.

Finland och Storbritannien har genomfört uppföljningar av stöden med fokus på riktighet i besluten och utbetalningarna. I Storbritanniens fall ledde uppföljningarna till rekommendationer för att minska risken för bedrägerier i permitteringsprogrammet, som då var en helt ny stödform för landet. I Finland har arbetet med att genomföra en effektutvärdering med mikrodata inletts och i Danmark har en kommission med forskare i nationalekonomi tillsatts för att studera hur programmet bäst kan avvecklas och följas upp. Det är oklart om någon rigorös utvärdering kommer att genomföras i Tyskland. Det finns krav på att stora reformer ska utvärderas, men bristen på tillgång till registerdata gör det osäkert vilka former dessa kan komma att ta.

Referenser

Bennedsen, Morten och [Birthe Larsen](#), Ian Schmutte, Daniela Scur. (20 juni 2020) Preserving Job Matches during the COVID-19 Pandemic: Firm-level evidence on the Role of Government Aid. Köpenhamn: Copenhagen Business School.

Demary, Markus. 14. Januari 2021. Will COVID-19 Cause Insolvencies, Zombification or Debt Deleveraging? Köln: Institut für Wirtschaftsforschung Köln.

Francis-Devine, Birgid. 26 mars 2021. Coronavirus Job Retention Scheme: statistics. London: House of Commons.

HBS Economics. 2021. Effekter af Vækstfondens aktiviteter, 2020. Köpenhamn: Vækstfonden.

Khasiani, Kubai, Yugo Koshima, Abdoulahi Mfombouot, and Ashni Singh. May 19, 2020. IMF Special Series on COVID: Budget Execution Controls to Mitigate Corruption Risk in Pandemic Spending. (<https://www.imf.org/en/Publications/SPROLLs/covid19-special-notes#fiscal>)

Kutilainen, Aleksei och Oskari Nokso-Koivisto, Otto Toivanen. 20 april 2021. Utvärdering av företagsstöden under coronakrisen. Helsingfors: Arbets- och näringsministeriet.

Morrison, Andy och James Ball, David Betteley, Anthony Pitt, Tom Tyson, Nigel Vinson. 21 oktober 2020. Implementing employment support schemes in response to the COVID-19 pandemic. London: National Audit Office.

Swedbank. 20 januari 2021. Swedbank Economic Outlook. Stockholm: Swedbank.

Reason, Simon och Sherif Ali, Gregor Botlik, Alex Hovden, Callum Saunders. 5 oktober 2020. Investigation into the Bounce Back Loan Scheme. London: National Audit Office.

Wen, Jean-François. May 11, 2020. IMF Special Series on COVID: Temporary Investment Incentives. Washington, D.C.: IMF. (<https://www.imf.org/en/Publications/SPROLLs/covid19-special-notes#fiscal>)

Intervjuer/E-postkorrespondens

Danmark

Sveriges ambassad i Köpenhamn, 2021-03-22, intervju

Business Sweden i Köpenhamn, 2021-03-22, intervju

Danmarks industri, 2021-03-29, intervju

De økonomiske råd, 2021-04-07, e-post

Erhvervsstyrelsen, 2021-05-10, e-post

Finland

Företagarna, 2021-04-08, e-post

Aalto University, 2021-04-13, intervju

Sveriges ambassad i Helsingfors, 2021-03-15, intervju

Business Sweden i Helsingfors, 2021-03-15, intervju

Storbritannien

National Audit Office, 2021-03-23 och 2021-04-06, e-post

Sveriges ambassad i London, 2021-03-18, intervju

Tyskland

IW Köln Wirtschaftsforschungsinstitut, 2021-04-08, intervju

Sveriges Ambassad i Berlin, 2021-03-24, intervju

Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, 2021-04-08, e-post

Bund der deutschen Industrie, 2021-04-01, e-post

Bilagor: Stödinsatser anmälda till och godkända av EU kommissionen

Länderna har rapporterat till EU-kommissionen planerade insatser på statsstödsområdet som möjliggörs av de tillfälliga ändringarna till statsstödsreglerna; se kapitel 2.

Storbritannien rapporterade insatser till och med 31 december 2020.

Danmark

Datum	Belopp	Typ av stöd	Målgrupp
2021-03-05	255 miljoner DKK	Räntefritt uppskov på moms	SMF – hårt påverkade
2021-01-26	30 miljoner DKK	Räntefritt uppskov på löneskatter (wage taxes)	SMF – hårt påverkade
2021-01-21	0,4 miljoner DKK (totalt 3,2)	Bidrag	Arrangörer av evenemang som ställts in
2021-01-19	25 miljoner DKK	Bidrag	Tv-producenter
2020-12-22	700 miljoner DKK	Bidrag	Alla företag (utom finansiella) med otäckta fasta kostnader
2020-12-22	1 miljard DKK	Bidrag	Passagerarjärnvägsbolag
2020-12-22	280 miljoner DKK	Bidrag	Företagens avs. fasta kostnader
2020-12-14	15 miljoner DKK	Bidrag	Arrangörer av evenemang >350 deltagare
2020-12-10	0,5 miljarder DKK	Bidrag	Egenföretagare, mikro- och småföretag (utom finansiella)
2020-11-30	45 miljoner DKK	Bidrag	Alla flygbolag med tillstånd i DK
2020-11-30	70 miljoner DKK	Bidrag	Småföretag och artister som ställts in pga restriktioner
2020-11-27	800 miljoner DKK	Bidrag	Permittering
2020-11-23	10 miljarder DKK	Rekapitalisering (aktieköp)	Företag av särskild betydelse
2020-11-13	600 miljoner DKK	Bidrag	Leverantörer till företag stängda pga restriktionerna och inställda evenemang
2020-10-30	740 miljoner DKK	Bidrag	Restauranger, kaféer, nattklubbar
2020-10-12	Inget belopp specificerat	Bidrag	Permittering hos företag stängda pga restriktionerna
2020-10-08	78 miljoner DKK	Bidrag	Företag stängda pga restriktionerna mars-aug 2020
2020-09-03	180 miljoner DKK	Bidrag	Flygbolag och flygplatser

Datum	Belopp	Typ av stöd	Målgrupp
2020-08-17	6 miljarder SEK (DK) + 5 miljarder SEK (SE)	Rekapitalisering	SAS (tillsammans med SE)
2020-07-23	1,1 miljarder DKK	Bidrag	Företagens fasta kostnader inom resebranschen och besöksnäringen
2020-07-15	200 miljoner DKK	Bidrag	Företag som är öppna men påverkade av restriktioner
2020-07-14	1,1 miljarder DKK	Bidrag	Företag som har stängts pga restriktionerna och deras leverantörer
2020-07-13	700 miljoner DKK	Bidrag	Egenföretagare och frilansare
2020-07-02	725 miljoner DKK	Bidrag	Reseföretag avs. kompensation till resande för inställda resor
2020-05-28	240 DKK	Bidrag	Medieföretag avs. uteblivna annonsintäkter
2020-05	2,219 miljarder DKK	Bidrag	Arrangörer av inställda evenemang
2020-05-15		Exportkreditgarantier	Exportföretag avs. korta affärer i lågriskländer
2020-05-05	2,2 miljarder DKK	Lån med räntesubvention	Start-upföretag
2020-04-30	970 miljoner DKK	Uppskov på moms räntefritt	SMF
2020-04-15	€ 137 miljoner	Garanti för revolverande kredit	SAS
2020-04-06	5,4 miljarder DKK	Bidrag	Företag påverkade av restriktioner avs. fasta kostnader
2020-04-03	1,5 miljarder DKK	Lån	Till Rejsegarantifonden avs. återbetalning till resenärer för inställda resor
2020-03-25	10 miljarder DKK	Bidrag	Egenföretagare
2020-03-21	1 miljard DKK	Lånegarantier	SMF
2020-03-12	91 miljoner DKK	Bidrag	Arrangörer av stora evenemang
Summa	48,193 miljarder DKK	Motsvarande 2,07% av BNP 2020	

Finland

Datum	Belopp	Typ av stöd	Målgrupp
15 mars 2021	€351,38 miljoner	Lån (hybrid loan)	Finnair
1 mars 2021	€ 1 miljon	Bidrag	Fiske och vattenbruk
10 juni 2020	€286 miljoner	Rekapitalisering (aktieköp)	Finnair
29 maj 2020	€120 miljoner	Bidrag	Restauranger, kaféer och barer
28 maj 2020	€600 miljoner	Lånegarantier	Maritima sektorn
19 maj 2020	€600 miljoner	Lånegaranti	Finnair
6 maj 2020	€40 miljoner	Bidrag	Lantbruk, fiske och vattenbruk
24 april 2020	€3 miljarder	Bidrag, ägarkapital (equity), skattefördelar, advance payments, återbetalningspliktiga förskott, garantier, lån med subventionerad ränta	Alla företag påverkade av pandemin (utom primärproduktion)
21 april 2020	€2 miljarder	Garantier, investeringar, lån	Företag
Summa	€ 6,998 miljarder	Motsvarande 2,95 % av BNP 2020	

Tyskland

Datum	Belopp	Typ av stöd	Målgrupp
25 januari 2021	€642 miljoner	Bidrag	Företag verksamma i mässor och kongresser
22 januari 2021	€12 miljarder	Bidrag	Företag (avs. lockdown mars/april & nov/dec)
5 januari 2021	€1,25 miljarder	Rekapitalisering	TUI AG tourism group
2 december 2020	€3,5 miljarder	Underställda lån och rekapitalisering	Företag
27 november 2020	€75 miljoner	Bidrag	Inackorderingsföretag (studentboende)
23 november 2020	€30 miljarder	Bidrag, lånegarantier, subventionerade lån	Företag och egenanställda som tvingats stänga pga restriktionerna
29 september 2020	€26 miljoner	Bidrag	Inackordering för studenter, utbildning, familjesemestercentra i Bayern
20 augusti 2020	€46 miljarder	Garantier, underställda lån, rekapitalisering	Företag i Bayern
11 augusti 2020	Inget belopp (ändringsbeslut)	Bidrag, garantier, lån med subventionerad	Flygplatser

Datum	Belopp	Typ av stöd	Målgrupp
		ränta, uppskov på skatter	
7 augusti 2020	€6 miljarder	Bidrag	Passagerartransport – väg och järnväg
31 juni 2020	€840 miljoner	Garantier	Reseföretag avs. ersättning till resenärer
8 juli 2020	€500 miljarder (Wirtschaftsstabiliserungs-fonds)	Garantier, underställda lån, rekapitalisering	Företag
25 juni 2020	€4,7 miljarder + € 1 miljard + €300 miljoner	Rekapitalisering, konvertibla lån och lånegaranti	Deutsche Lufthansa AG
29 april 2020	Inget belopp	Bidrag, återbetalningspliktiga förskott och skattefördelar	FoU avs. coronabekämpning
27 april 2020	€550 miljoner	Statligt garanterat statligt lån	Condor (charterflyg)
14 april 2020	€5–30 miljarder	Exportkreditgarantier	Exportföretag
11 april 2020	Inget belopp (ändringsbeslut)	Bidrag, återbetalningspliktiga förskott, garantier, lån med subventionerad ränta, och skattefördelar	Företag
21 mars 2020	Inget belopp (max €1 miljard/företag)	Subventionerade lån	
24 mars 2020	Bundesregelung Kleinbeihilfen 2020 (inget belopp)	Bidrag, återbetalningspliktiga förskott, skattefördelar	Företag
24 mars 2020	Inget belopp	garantier	Alla företag
2 april 2020	Inget belopp (ändringsbeslut)	Lånegarantier och subventionerade lån	Företag
22 mars 2020	Inget belopp	Lånegarantier och subventionerade lån	Företag
Summa	€636,883 miljarder	Motsvarande 19,2% av BNP 2020	

Storbritannien

Datum	Belopp	Typ av stöd	Målgrupp
21 december 2020	£1 miljon	Bidrag	Ett kycklingförädlingsföretag i Skottland
3 december 2020	£17 miljoner	Bidrag gm. slopad fastighetsskatt	Flygplatser i Skottland
17 september 2020	£1,3 miljarder	Bidrag avs. inköp av PPE	Vård- och omsorg, apotek och offentliga org.
24 augusti 2020	£15 miljoner	Underställda lån med subventionerad ränta	SMF och stora bolag i Skottland
28 juli 2020	£10 miljarder	Exportkrediter	Exportföretag
7 juli 2020	£100 miljoner	Bidrag, lånegarantier, räntesubventioner (på lån)	Företag på Gibraltar
11 maj 2020	£9 miljarder	Bidrag	Egenföretagare och partner i HB med längre löner
25 mars 2020	£45 miljoner + £600 miljoner	Garantier Lån (CBILS)	SMF
6 april 2020	£50 miljarder	Bidrag, ägarkapital, skattefördelar, förskottsbetalningar, lånegarantier, subventionerade lån	SMF och stora bolag
Summa	£71,078 miljarder	Motsvarande 3,63% av BNP 2020	

Tillväxtanalys har regeringens uppdrag att analysera och utvärdera statens insatser för att stärka Sveriges tillväxt och näringslivsutveckling. Genom vår kunskap bidrar vi till att effektivisera, ompröva och utveckla politiken

I vårt arbete fokuserar vi på avgörande frågor för tillväxten i en öppen och kunskapsbaserad ekonomi som Sverige. Våra analyser och utvärderingar baserar sig på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Sakkunniga medarbetare, unika databaser och utvecklade samarbeten på nationell och internationell nivå är viktiga tillgångar i vårt arbete. För att göra våra kunskapsunderlag relevanta och använda för vi en kontinuerlig dialog med dem som berörs.

Tillväxtanalys finns i Östersund (huvudkontor) och Stockholm.

Den kunskap vi tar fram tillgängliggör vi på www.tillvaxtanalys.se. Anmäl dig gärna till vårt nyhetsbrev för att hålla dig uppdaterad om våra pågående och planerade analys- och utvärderingsprojekt. Du kan även följa oss på LinkedIn.

Tillväxtanalys
Studentplan 3, 831 40 Östersund
Telefon: 010-447 44 00
E-post: info@tillvaxtanalys.se
Webb: www.tillvaxtanalys.se